

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Ajaloo ja arheoloogia instituut
Eesti ajaloo osakond

Kadi Küng

**Tööliste palgad Eestimaa kubermangus 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi
alguses**

Magistritöö

Juhendaja:

Dotsent Enn Küng

Tartu 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	2
Historiograafia.....	2
Allikad.....	6
Metoodika ja uurimisküsimus.....	7
1. PROBLEEME (PÄEVA)PALKADE UURIMISEL.....	8
2. LINNADEST.....	11
3. PALGAD.....	15
3.1 Paldiski.....	15
3.2 Paide.....	22
3.3 Haapsalu.....	25
3.4 Rakvere.....	28
3.5 Tallinn.....	34
4. EESTIMAA KUBERMANG.....	39
5. ÜLALPIDAMISKUKUD 1905 JA 1908. AASTAL.....	44
KOKKUVÕTE.....	48
KASUTATUD ARHIIVIALLIKAD JA KIRJANDUS.....	50
SUMMARY.....	54
LISAD.....	58
Lisa 1 Paldiski linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.....	58
Lisa 2 Paide linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.....	59
Lisa 3 Haapsalu linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.....	60
Lisa 4 Rakvere linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.....	61
Lisa 5 Tallinna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.....	62
Lisa 6 Eestimaa kubermangu linnade ehitustööliste keskmised palgad 1885 – 1912.....	63

SISSEJUHATUS

Käesolevas magistritöös on vaatluse all Eestimaa kubermangu linnades ajavahemikus 1885–1912¹ kehtinud mõnede elukutsete esindajate palgad. Perioodivalik tuleneb sobiliku arhiivimaterjali olemasolust. Tööliste sissetulekud olid vaatluse all Tallinnas, Paldiskis, Rakveres, Paides ja Haapsalus.² Vaatluse all ei ole Narva linn, kuna see kuulus Peterburgi kubermangu. Jälgiti järgmiste ametite esindajaid: lihttööline, puusepp, tislەر, saagija, klaassepp/klaasija, müürsepp, kiviraidur, sillutaja, pottsepp, krohvija, maaler, plekksepp, sepp, murupanija ja voorimees. Liivi- ja Eestimaa kubermang kuulusid uuritud perioodil Vene Keisririigi koosseisu. Sellest tulenevalt koostati dokumendid vene keeles ning palgad märgiti rublades ning kopikates.

Magistritöö on mõneti jätk siinkirjutaja bakalaureusetööle, mis uuris Pärnu linna tööliste palku ja toiduainete maksumust aastatel 1891 – 1917.³ Töötasude ning kauba maksumuste andmed asusid Eesti Ajalooarhiivi Pärnu linnavalitsuse kantselei fondis. Antud töös vaadeldi tööliste nominaalpalku ning uuriti nende muutumist valitud perioodil. Uurimuse üks järeldus oli, et hinnad kerkisid kiiremini kui palgad kasvasid. Magistritöös on uurimust laiendatud viiele Eestimaa kubermangu linnale. Kuna mõned eelnevas töös vaatluse all olnud ametid kattuvad, pakub see võrdlusmomente kahe kubermangu vahel. Kattuvad teenistused on: müürsepp, krohvija, puusepp, pottsepp ja sepp.

Historiograafia

Viimastel aastakümnetel on Euroopas levinud reaalpalkade uurimine. Üks varasemaid uurimusi pärineb 1930. aastatest sissetulekute kohta Rootsis perioodil 1860-dad kuni 1930. aasta.⁴ Uuritud on erinevate Euroopa piirkondade palkasid väga pika perioodi vältel, ulatudes isegi keskaega. Peter Scholliersi poolt kokku pandud kogumikteoses „Real wages in 19th and 20th century Europe: historical and

¹ Kõik töös kasutuses olevad kuupäevad on vana kalendri järgi.

² Linnade puhul ei olnud arhiividokumentides kasutusel tänapäevased nimed, vaid vanad saksa- või venepärased nimed. Näiteks *Reval* [*Реваль*] (Tallinn), *Baltiiski Port* [*Балтийский Порт*] (Paldiski), *Wesenberg* [*Везенберг*] (Rakvere), *Weissenstein* [*Вейсентейн*] (Paide) ja *Hapsal* [*Гансаль*] (Haapsalu).

³ **Kadi Küng**. Pärnu linna majandustegevus 19./ 20. sajandi vahetusel. Tartu 2012.

⁴ **Brinley Thomas**. Wages, cost of living and national income in Sweden 1860–1930. In *Baltic and Scandinavian Countries 1938*, Vol. 4, nr. 3, lk 357–363.

comparative perspectives” arutasid mitmed autorid, kuidas tuleks uurida palku, palgatööd, elukallidust ja selle muutumist ajas ja ruumis.⁵ Arusaadavalt lähevad erinevate ajaloolaste arvamused meetodite osas lahku. Sama algmeterjali uurides saavad erinevate meetodide kasutajad tulemusi, milles on sageli lahknevusi. Peter Scholliers ja Leonard Schwarz toimetasid koos teose, kus mitmed autorid vaatlevad mitmeid piirkondi Euroopas 1500. aastast kuni 1930.-ni ning uurivad palku mõjutavaid tegureid.⁶ Peamiselt vaatlesid 19. sajandil ja 20. sajandi alguses reaalpalku mitmed Euroopa ajaloolased Peter Scholliersi ja Vera Zamagni poolt toimetatud teoses „Labour's Reward”.⁷ Palkade muutumine on kõrvutatud mitmesuguste ajalooliste sündmuste ning kaasaegse Euroopa demograafilise liikumisega. Teoses keskenduti nominaalpalkadele, elukallidusele, reaalpalkadele ning nende muutustele valitud perioodide vältel. Elukallidust ja nominaalpalku on mitmete Lääne-Euroopa linnade põhjal uurinud Robert C. Allen, kes arvutas, mitu grammi hõbedat sai päevapalga eest osta, et oleks võimalik võrrelda erinevaid Euroopa linna keskajast Esimese maailmasõjani.⁸ Sakari Heikkinen uuris Soome erinevate linnade palgaolusid, töötingimusi, tarbimist ning reaalpalka kõikumist aastatel 1850–1913.⁹ Millest koosneb palk ja kas töötaja sissetulek väljendub ainult rahaliselt ning kas palgatrendid on olnud üleeuroopalised, on küsimused, millele otsiti vastust George Granthami ja Mary MacKinnoni poolt toimetatud „Labour Market Evolution-is.”¹⁰ Eestis on teinud katse uurida maatöölise reaalpalku Kersti Lust.¹¹ 1908. aastast pärineb Hans Pöögelmanni uurimus, kas kaasaegsed töölised saavad Tallinnas piisavalt palka, et tagada perele normaalne äraelamine ja kuidas edendada Eesti tööliste eluolu.¹²

Reaalpalka leidmiseks on esmalt vaja uurida nominaalpalku ning koostada elukallidusindeks. Reaalpalka arvutamiseks tuleb nominaalpalk jagada

⁵ Real wages in 19th and 20th century Europe: historical and comparative perspectives. Toimetaja **Peter Scholliers**. New York 1989.

⁶ Experiencing Wages: Social and Cultural Aspects of Wage Forms in Europe since 1500. Toimetajad: **Peter Scholliers** ja **Leonard Schwarz**. New York 2003.

⁷ Labour's Reward: Real Wages and Economic Change in 19th- And 20th-Century Europe. Toimetajad: **Peter Scholliers** ja **Vera Zamagni**. Aldershot 1995.

⁸ **Robert C. Allen**. The Great Divergence in European Wages and Prices from the Middle Ages to the First World War. Nuffield College, Oxford. In Explorations in Economic History 38, 411–447 (2001)

⁹ **Sakari Heikkinen**. Labour and the market : workers, wages and living standards in Finland, 1850–1913. Helsinki 1997.

¹⁰ Labour Market Evolution. The Economic History of Market Integration, Wage flexibility and the employment relation. Toimetajad **George Grantham** ja **Mary MacKinnon**. London 1994.

¹¹ **Kersti Lust**. Agricultural labourers and their wages in Estland in 1885–1913. Maatöölised ja nende palgad Eestimaal 1885–1913. Ajalooline Ajakiri 2007, 3/4 (121/122), lk 393–409.

¹² **Hans Pöögelmann** (pseud. J. Vinnaja). Palgatööline ja elu-ülespidamine. Tallinn 1908.

elukallidusindeksiga ja tulemus korrutada 100-ga.¹³ Elukalliduse uurimiseks tuleb koostada usaldusväärne ning kaasaegset tarbimist iseloomustav toidukorv, mis nõuab teadmisi perioodile ja piirkonnale iseloomuliku tarbimise kohta.¹⁴ Terve Eesti elukalliduse ja palgaolude uurimiseks tuleks vaadelda linnu, alevikke ning erinevaid maapiirkond ning mitmesuguste erinevate elukutsete esindajate sissetulekuid. Kersti Lusti hinnangul ei võimalda hetke uurimisseis valitud perioodi kohta Eestis koostada usaldusväärseid reaalsalga arvutusi, mille muutusi saaks uurida või mida saaks võrrelda muu maailmaga.¹⁵ Probleem seisnebki palkade ja hindade väheses uurimises.

Alljärgnevas magistritöös vaatluse all olevatest ametitest on mitmed varasemalt kuulunud tsunftidesse, see tähendab tegemist on endiste käsitöölisega. Tallinna gildide ja tsunftide kohta on väga põhjaliku ülevaate andnud Arnold Soom¹⁶ ja Küllike Kaplinski.¹⁷ Populaarteadusliku ülevaate samal teemal on kirjutanud Jüri Kuuskemaa.¹⁸ Oma tsunftid olid müürseppadel, kiviraiduritel, puuseppadel, tiseritel, klaasseppadel, pottseppadel, seppadel ning maalrid moodustasid koondise portreekunstnikega.¹⁹ Linnades on alati esinenud nn “tsunftijäneseid”, kes tegelesid tsunftivälise käsitööga ning ei omanud vastavat õigust. Eriti suurt konkurentsi tsunftide käsitöölisetele pakkusid “vusserdajad” ehitusaladel.²⁰ Käsitööd tehti ka mõisates ning leidis mõisnikke, kes müüsid linna toodangut edasi.²¹ Mitmetel erialadel pakkusid tsunftikäsitöölisetele konkurentsi ka sõjaväe käsitöölised.²² Pärast 1866. ja 1877. aastal Baltikumis jõustunud Vene linnaseadust hakkasid tsunftid kaduma. 1866. aasta seadus vabastas käsitöö ja tööstuse ning 1877. aasta seadusega kaotasid tsunftid oma esinduse linna omavalitsuses.²³ Mitmed vanemad ja uuemad üldised ajalookäsitlused ja uurimused tööliselust mainivad tsunftide kaotamist Eestis, kuid puudub uurimus, mis selgitaks endiste tsunftiliikmete edasist saatust. Sageli märgitakse, et mindi tööle vabrikutesse või

¹³ **Robert C. Allen.** The Great Divergence, lk 424. **Antonio Escudero.** The Standard of Living of Miners in Biscaye, 1876–1936 // A Social History of Spanish Labour: New Perspectives on Class, Politics and Gender. New York 2008. lk 223.

¹⁴ **Robert C. Allen.** The Great Divergence, lk 420. **Brinley Thomas.** Wages, cost of living, lk 358.

¹⁵ **K. Lust.** Agricultural labourers, lk 408.

¹⁶ **Arnold Soom.** Die Zunfthandwerker in Reval im siebzehnten Jahrhundert. Stockholm 1971.

¹⁷ **Küllike Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn : [tsunftidest ja ametitest : käsiraamat]. Tallinn 1995.

¹⁸ **Jüri Kuuskemaa.** Hea töö headele inimestele : Tallinna käsitöölised. Tallinn 2006.

¹⁹ **K. Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn, lk 63, 70, 76, 87, 94, 101, 106, 153.

²⁰ **Raimo Pullat.** Eesti linnad ja linlased. XVIII sajandi lõpust 1917. aastani. Tallinn 1972, lk 20.

²¹ **Hans Kruus.** Eesti ajalugu kõige uuemal ajal. I, Eesti rahvusliku ärkamiseni. Tartu 1927, lk 151.

²² Ajalooarhiivi varasalvest. Dokumente Eesti ajaloost Rootsi ja Vene ajal (17.-20. sajandi algul). Koostanud Kersti Lust, Enn Küng, Tõnu Tannberg, Tõnis Tärna. Tartu 2011, lk 384.

²³ **K. Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn, lk 55, 59. **Tiit Rosenberg.** Tööstus ja käsitöö // Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. Tartu 2010, lk 162.

avati oma väiketöökoda, kus jõukamad meistrid hakkasid palkama töölisi.²⁴ Magistritöö peamisest allikast, “Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teedekomisjoni” säilikutest ei selgu samuti, kus või kelle heaks vaadeldavate ametite esindajad töötasid. Oli tegemist näiteks väikeettevõtete töötajatega? On teada, et tsunfti kuuluvatele meistritele maksid töö tellijad palga pluss katsid materjali kulu.²⁵ Tuleb oletada, et vana tava, kus tellija maksab töötegijale, kehtis edasi ka peale tsunftikorra lagunemist. Tänapäevalgi toimub töö eest tasustamine selsamal viisil.

Eesti ajaloolased on 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse tehastest, vabrikutest ning suurtööstustest andnud põhjaliku ülevaate. Mitmed teosed on konkreetselt ühe tehase, selle ajaloo ning töötajate olukorrast, eriti ohtralt pärineb taolisi teoseid Nõukogude ajast. Heino Linnuse uuris Balti Manufaktuuri, mis asus Tallinnas.²⁶ Tallinnas asunud vagunitehase Dvigateli esimest sadat tegevusaastat vaatlesid Valentina Bannikova ja Jaroslav Tolstikov.²⁷ Ilmselt on Eesti suurtööstustest enim uuritud Narvas asunud Kreenholmi manufaktuuri. Tamara Tomberg ja V. Zubov vaatlesid asutuse tegevust rajamisest 1857. aastal kuni 1957. aastani.²⁸ Ülevaate tööstuste ja tööliste ajaloost ning olukorrast annavad veel mitmed töölisliikumisega seotud teosed. Töölisliikumise esimesi ilminguid Venemaal ja Eestis kajastas näiteks Artur Vassar.²⁹ Otto Karma tutvustas Eesti tööliste töötingimusi tehastes ja vabrikutes ning ka käsitööliste seas toimunud liikumisi.³⁰ 20. sajandi alguse töölisolukorda revolutsioonilise liikumise ajal uuris Georgi Lukin.³¹ Samuti on uuritud tööliste elamistingimusi ja üldiselt eluolusid linnades.³² Näiteks Ene Mäsak kirjeldab Tallinna

²⁴ **Tiit Rosenberg.** Tööstus ja käsitöö // Eesti ajalugu V, lk 162-163; **Artur Vassar.** Töölisliikumise esimesed sammud Eestis : (XIX sajandi 70-ndad ja 80-ndad aastad). Tallinn 1954, lk 39; **Otto Karma** ja **Ants Viires.** Käsitöö ja väiketööndus // Eesti NSV ajalugu. 2. köide, XIX sajandi 50-ndaist aastaist kuni 1917. aasta märtsini. Tallinn 1963, lk 96; **Raimo Pullat.** Eesti linnad ja linnased. XVIII sajandi lõpust 1917. aastani. Tallinn 1972, lk 96-98.

²⁵ **K. Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn, lk 82.

²⁶ **Heino Linnuse.** Balti Manufaktuur : 1898-1963 : ajalooline ja majanduslik ülevaade. Tallinn 1965.

²⁷ Dvigatel - 100 : ajalugu ja nüüdisaeg / autorid ja koostajad **Valentina Bannikova** ja **Jaroslav Tolstikov** ; [tõlge eesti keelde: A. Koel, tõlge inglise keelde: N. Vassiljeva ; toimetaja Valentin Tolstikov] = Двигатель - 100 : история и современность / авторы-составители Валентина Банникова и Ярослав Толстиков. Tallinn 1999.

²⁸ **Tamara Tomberg, V. Zubov.** Kreenholmi manufaktuur 1857-1957. Tallinn 1957

²⁹ **Artur Vassar.** Töölisliikumise esimesed sammud Eestis : (XIX sajandi 70-ndad ja 80-ndad aastad). Tallinn 1954

³⁰ **Otto Karma.** Tööstuslikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile Eestis. Tööstuse arenemine 1917. aastani. Tallinn 1963.

³¹ **Georgi Lukin.** Töölisliikumine Eestis Stolõpini reaktsiooni ja uue revolutsioonilise tõusu aastail (1907-1914). Tallinn 1960.

³² **Hans Pöögelmann** (pseud. J. Vinnaja). Palgatööline ja elu-ülespidamine. Tallinn 1908.

elamuehitust mõjutanud tegureid, korteriolusid, tööliselamute sisustust ning üüride maksumust erinevatel perioodidel.³³ Põhjalik ning kokkuvõtlik ülevaade Eesti tööstuse trendidest ja majandust mõjutavatest teguritest 19. sajandi lõpust 1940. aastani pärineb Maie Pihlamäelt.³⁴

Allikad

Magistritöö peamisteks allikateks on Eesti Ajalooarhiivi 33. fondi “Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teedekomisjoni” säilikud.³⁵ Tallinna, Paide, Rakvere, Haapsalu ja Paldiski linnavalitsused tundsid huvi ehitustööde maksumuste vastu – palju palka maksti erinevate ehitustööde tegijatele. Samuti on üles märgitud, kui palju maksavad erinevad ehitusmaterjalid ja ehitusprotsessid, näiteks krohvimine jms. Säilikud sisaldavad teavet, millal andmed koguti ning kantseleis kinnitati. Kõigi viie linna 1885. aasta dokumendid on aasta esimeses pooles kakskeelsed, saksa- ning venekeelsed. 1885. aasta teisest poolest alates on säilikud ainult vene keeles, saksa keele kasutamine lõpetati. Tegemist on perioodiga, mil toimus venestamine. Säilikutes on üles märgitud linnades kehtivad töötasud ning alates 1889. aastast hakati koguma ka linna ümbritsevate maakondade töötasusid. Töötasud on üles märgitud päevapalkadena. Kahjuks on dokumendid osaliselt puudulikud, kõikide linnade kohta ei ole andmeid igal aasta kogutud. Samuti ei ole märgitud, kas tegemist on bruto- või netosissetulekuga.

Tallinna linnavalitsuse poolt kogutud säilikud erinevad mõneti teiste Eestimaa kubermangu linnade dokumentidest. Alates 1887. aastast hakkas Tallinn andmeid koguma uute blankettide järgi. 28 lehekülge sisaldavale blanketile koguti erinevaid andmeid. Peale vaatlusaluste ametite koguti veel mitmete teiste tööliste palgaandmeid, näiteks: katelsepp, katlakütja, tuuker, põrandapoonija, torujootja, treial ja paadiehitaja. Alates 1887. aastast märgitakse Tallinna säilikutes, et tööpäev kestab 12 tundi. 1908. aastal toimus muutus, kui detsembrikuu dokumendil on tööpäeva pikkuseks märgitud 10

³³ **Ene Mäsak.** Elutingimustest Tallinna eeslinnades : 1870-1940. Tallinn 1981.

³⁴ **Maie Pihlamägi.** Eesti Industrialiseerimine 1870 - 1940. Tallinn 1999.

³⁵ EAA. F. 33, n. 3, s. 1633–1635, 1641, 1642, 1655, 1658, 1659, 1665, 1686, 1687, 1701, 1702, 1722, 1723, 1726, 1734, 1736, 1860, 1862, 1872, 1873, 1907, 1909–1911, 1917, 1945–1948, 1952, 1968–1970, 1972, 1973, 2006–2009, 2029–2031, 2038, 2063, 2064, 2067, 2069, 2093, 2094, 2096, 2097, 2125–2128, 2162, 2163, 2165, 2167, 2200, 2201, 2205, 2207, 2255, 2256, 2258, 2261, 2309, 2311, 2312, 2315, 2348–2351, 2389, 2391, 2392, 2396, 2430, 2433, 2436, 2437, 2479, 2481–2483, 2512, 2514, 2516, 2517, 2537, 2539, 2541, 2543, 2586, 2588–2590, 2648, 2650, 2655, 2656, 2714, 2720, 2724, 2726, 2730, 2778, 2779, 2789, 2790, 2887, 2892, 2894, 2901.

tundi.

Kõige põhjalikumalt on viiest linnast kogunud andmeid Rakvere. 28-aastase perioodi vältel on andmeid 121 kuu kohta. Kõige vähem teateid on Paide linnast, kus enamikul aastatel piirduti andmete esitamisega kord aastas. Paldiski linna andmestik asub aastatest 1893 – 1909 ning 1911 – 1912 Tallinna linna säilikutes. Aastate 1893 – 1905 ja 1909 säilikute kaantel on tähistatud ainult Tallinna linn. Aastate 1906 – 1909 ning 1911 – 1912 säilikud märgivad kaanel, et sisaldavad materjale nii Tallinna kui Paldiski kohta.

Metoodika ja uurimisküsimus

Iga linna puhul vaatleme muutusi erinevate erialade esindajate sissetulekutes. Kasutades aritmeetilist keskmist, saame iga aasta keskmise päevapalga. Iga linna keskmise päevapalga põhjal arvutame ka kubermanguülese keskmise teenistuse, mille muutusi saab kõrvutada kaasaegse majandusolukorraga. Töö eesmärk on anda panus Eesti linnade palgaolude uurimisse, et tulevikus oleks võimalik uurida reaalpalku ning koostada tõepärane elukalliduseindeks. Eestis on erinevate töötajate teenistuste hinnad veel küllaltki uurimata teema. Magistritöö üheks eesmärgiks on leida vastus küsimusele: kas suurlinna Tallinn palgad olid kõrgemad kui väikelinnades? Lisaks otsib magistritöö vastuseid järgmisetele küsimustele: Kas Eestimaa kubermangu ehitustööliste palgad muutusid samade trendide järgi? Milliste erialade esindajad said kõrgeimat palka? Milliste erialade esindajad teenisid kõige vähem? Kas ehitustööliste palk oli piisav, et pidada pere ülal?

1. PROBLEEME (PÄEVA)PALKADE UURIMISEL

Magistritöö aluseks olevad allikad sisaldavad Tallinna, Rakvere, Haapsalu, Paide ja Paldiski linnades kehtivaid ehitustöölise päevapalku. Majandusajaloolased, kaasa arvatud palkade ajalugu vaatlevad ajaloolased, toovad välja mitmeid probleeme seoses nominaal- ja päevapalkade uurimisega. Esimeseks küsimuseks võib pidada, kas kirjepandu esitab tegelikke sissetulekuid? On võimalik, et tööandja maksis töötajale ka mingit lisahüve.³⁶ On teada, et Tallinnas 1684. aastal maksis töö tellija puuseppadele päevapalgale lisaks neli toopi õlut ning põletatud viina marga väärtuses.³⁷ Selline traditsioon võis säilida sajandeid ning ka peale tsunftikorra lagunemist. Ka 20. sajandi alguses said käsitöölised, eriti sellid ja õpipoisid, sageli tööandjalt lisaks väiksele rahapalgale niinimetatud boonuseid: korteri, söögi ja riided.³⁸ Hea töö ja säästliku materjali kasutamise eest võis saada lisa päevapalgale või boonuse aasta lõpus.³⁹ Muidugi, neid lisahüvesid ei ole kirjalikult säinud. Lisaks võib andmestik olla ekslik ning kajastada väära palgainfot. Võimalik, et näiteks maksudega seotud põhjusel esitati töölise sissetulekud moonutatult. Enamasti elasid töölised perega, mis tähendab, et ühes leibkonnas võis olla mitmeid sissetulekuid. Naabermaa Soome puhul on leitud, et ka abikaasa ning lapsed võisid tööl käia ja leidis peresid, kus lisa teeniti rentidest.⁴⁰ Ka Eesti alal töötasid peale pereisa teised pereliikmed ning nii mõnigi tööline tegi peatöö kõrval lisatööd, eriti hooajaliste ametite korral.⁴¹ 19. sajandi ja 20. sajandi vahetusel oli levinud, et tehastes trahviti töötajaid näiteks tööle hilinemise või oma ülesannete kehva täitmise eest.⁴² Uurija ei suutnud kindlaks teha, kas trahvimine oli levinud ka ehituses, kuid seda ei saa välistada. Töötaja ei pruukinud saada talle määratud päevapalka, vaid tasu, mis jäi üle peale trahvide maha arvutamisi. Kõike arvesse võttes on võimalik, et päevapalk ei näita tegelikke sissetulekuid.

Teine suurem probleem: mida esindab päevapalk? See ei näita nädala, kuu ega

³⁶ **Leonard D. Schwarz.** The Formation of the Wage: Some Problems // Real Wages in 19th and 20th Century Europe Historical and Comparative Perspectives. New York 1989, lk 23; **Joyce Burnette.** The Wages and employment of female day-labourers in English agriculture, 1740–1850 // The Economic History review, LVII, 4, 2004, lk 665.

³⁷ **K. Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn, lk 81-82.

³⁸ **Hans Pöögelmann.** Majandusteaduse õpetus. Peterburg 1907, lk 369.

³⁹ Samas, lk 372.

⁴⁰ **S. Heikkinen.** Labour and the market, lk 160.

⁴¹ **H. Pöögelmann.** Palgatööline ja elu-ülespidamine, lk 51.

⁴² **G. Lukin.** Töölisliikumine Eestis, lk 24. **K. Lust.** Agricultural labourers, lk 396.

aastast sissetulekut.⁴³ Palgad võivad jääda samaks aastakümneteks, aga hinnad muutuda iga kuu.⁴⁴ Näiteks Tallinna turul 1888. aasta jaanuari lõpus maksis kartuli setvert 30 kopikat ning märtsi alguses 32 kopikat.⁴⁵ Mitmete elukutsete esindajatel esineb aastas hooajalist töötähtaolekut, kuna ilmastik ei võimalda kogu aasta vältel tööd teha. Hooajalise töötähtaoleku perioodil võidi tegeleda mingi muu ametiga.⁴⁶ Tallinnas said müüri- ja kivisepad teha tavaliselt aastas 17-18 nädalat tööd, halval aastal 15 nädalat.⁴⁷ Puuseppade tööperiood kestis 15-17 nädalat aastas.⁴⁸ Aastane tööpäevade hulk ei olnud stabiilne, vaid kõikus pidevalt. Ka suvisel ajal läksid mõned tööpäevad kehva ilma tõttu kaotsi, näiteks kui päev läbi sadas vihma.⁴⁹ Soomes 1909. aastal oli keskmine töötähtaolek järgmistel töölistel: maalrid 4,2 kuud, müürsepad 3,5 kuud, kutseoskuseta tööjõul 3,4 kuud ja kivitöötegijad 1,6 kuud aastas.⁵⁰ 19. sajandi ja 20. sajandi vahetuse perioodil ilmnes ka Eesti ehitustööliste seas hooajalist töötähtaolekut, enamasti talvel, see on detsembrist märtsini.⁵¹ Lisaks hakati 20. sajandil rohkem streikima, mis omakorda vähendas tööpäevade hulka.⁵² Loomulikult oli streikidest osavõtt iga inimese iseseisev valik ja ei puudutanud kogu töölistkonda. Minnes tagasi sissetulekute juurde, päevapalk näitab, kui palju teeniti sellel päeval, mil tööle mindi, aga ei anna ülevaadet sissetulekust pikema perioodi vältel, eriti kui esines hooajalist töötähtaolekut. Praeguse uurimisseisu juures ei ole saadaval usaldusväärseid andmeid ehitustööliste tegeliku tööperioodi kohta.

Kolmandaks: ainult ehitustööliste palkade uurimine ei anna lõplikku ülevaadet kaasaegsete palgaolude kohta. Tuleks uurida ka teiste elukutsete esindajate töötähtaolekuid. Sageli uuritakse näiteks ka põllumajandustööliste palku.⁵³ Iga elukutse esindaja palkade uurimisel tuleb silmas pidada tööga seotud eripärasid. Näiteks põllumajanduses on teatud perioodil vajadus tööjõu järele suurem ning ka sellest olenevalt võisid palgad

⁴³ **Robert C. Allen.** The Great Divergence in European Wages and Prices from the Middle Ages to the First World War // *Explorations in Economic History* 38, 411–447, 2001, lk 413; **Annelies Vermaas.** Real Industrial wages in the Netherlands, 1850–1913 // *Labour's Reward: Real Wages and Economic Change in 19th- And 20th-Century Europe*. Aldershot 1995, lk 140-141.

⁴⁴ **L. D. Schwarz.** The Formation, lk 24.

⁴⁵ Eesti Postimees 1888, nr. 5, 3.02, lk. 3 ja Eesti Postimees 1888, nr. 9, 2.03, lk. 3.

⁴⁶ **L. D. Schwarz.** The Formation, lk 34.

⁴⁷ **K. Kaplinski.** Tallinn - meistrite linn, lk 67.

⁴⁸ Samas, lk 78.

⁴⁹ **H. Pöögelmann.** Majandusteaduse õpetus, lk 95.

⁵⁰ **S. Heikinen.** Labour and the market, lk 120.

⁵¹ **K. Lust.** Agricultural labourers, lk 404.

⁵² **Georgi Lukin.** Massiline revolutsiooniline liikumine aastail 1910-1912 // Eesti NSV ajalugu. 2. köide, XIX sajandi 50-ndaist aastast kuni 1917. aasta märtsini. Tallinn 1963, lk 505; **G. Lukin,** Töölisliikumine Eestis, lk 83, 92.

⁵³ **R. C. Allen.** The Great Divergence, lk 414.

kõikuda. Nagu varem kirjutatud, võis ehitajate seas esineda hooajalist töötust. Palgad võisid erineda ka erineva töökogemuse põhjal. Esimest nädalat tööl olija võis saada vähem palka kui näiteks aastaid sama tööd teinud kolleeg. Andmete saadavus, või õigemini puudumine, ei võimalda mitmekülgset palgaolude uurimist.

Kuid miks uurida päevapalku? Nominaalpalkade uurimine on suur eeltöö reaalpalkade arvutamisele. Ilma esimeste uurimiseta ei saa määrata reaalpalku. Kui viimane annab ülevaate, kuidas on toimetulek muutunud aastate jooksul, siis nominaalpalgad näitavad, kunas on toimunud kehtivate palkade korrigeerimine. Nominaalpalk näitab tööliste tõelist sissetulekut, reaalpalk aga ostujõudu. Erinevate piirkondade päevapalkade uurimine näitab, kui palju need erinesid teineteisest või vastupidi, sarnanesid omavahel. Päevapalkade muutumine näitab, millal pidid tööandjad reageerima turu muutustele.

2. LINNADEST

Paldiski ehk Balti sadam oli Eestimaa kubermangu linnadest elanike poolest väikseim linn. Nagu nimigi ütleb, oli tegemist linnaga, kus küllaltki suur osa elanikkonnast oli seotud sadamaga.⁵⁴ 19. sajandi lõpuks kujunes Paldiskist üsna oluline Venemaa sadamalinn. Seda soodustas ühendus Balti raudteega ning võrreldes Tallinnaga lühem sadama kinnikülmumise periood.⁵⁵ Näiteks 1888. aastal oli Tallinna sadam jäävaba alates aprillist, kuid aktiivsest tegevuses Paldiski sadamas kirjutavad kaasaegsed ajalehed juba veebruaris.⁵⁶ Enne vaadeldava perioodi algust, 1881. aastal, elas Paldiskis 834 elanikku. 1897. aastal ehk 16 aastat hiljem oli linnas ametlikke elanikke 833, ühe võrra vähem.⁵⁷ Teine allikas pakub sama aasta kohta elanike arvuks 900 inimest ning 1900. aasta järel märgitakse 955 inimest.⁵⁸ Elanikkond oli märgatavalt kasvanud 1913. aastaks, kui Paldiskis elas juba 1309 inimest.⁵⁹ Perioodile oli iseloomulik linnade suurenemine sisserände tõttu. Linn pakkus külast paremaid töövõimalusi.⁶⁰ Elanikkonna kasvuga seoses kasvas ka Paldiski. 1881. aastal oli linnas elamuid 100, 1910. ja 1913. aastal 138.⁶¹ Peale elumajade ehitati linna ka supelmaju, meresuplusbassein, raamatukogu ning kõrvalhoone tuletõrjemajale.⁶² Sellest võib järeldada, et ehitustööliste töö jagus. Ehitustöölised kuulusid omal ajal tsunftidesse ning seega saab neid pidada käsitööliseks. On olemas loendusandmed, mis märgivad, et 1894. aastal oli Paldiskis 54 käsitöölise (meistreid 35, selle 14, õpipoisse 5) ning vaadeldava perioodi vältel on olnud juurdekasv. 1902. aastal on linnas käsitöölisi 94, neist 50 on meistrid, selle ja õpipoisse on kumbagi 22. 1910. aastal oli käsitöölisi 113, meistreid 97, selle 14 ja ainult kaks õpipoissi.⁶³ Koos linna kasvamisega, kasvas käsitööd praktiseerivate inimeste arv.

Paide linn, mida tänapäeval peetakse Eestimaa südameks, oli elanike arvu

⁵⁴ Baltiiski (Paldiski) sadamalinna areng. Paldiski Linnaleht nr. 2/71. Kättesaadav aadressil: http://www.paldiski.ee/public/paldiski_ajalugu_est.pdf. (1.04.2015)

⁵⁵ Baltiiski (Paldiski) sadamalinna areng. Paldiski Linnaleht nr. 1/71. Kättesaadav aadressil: http://www.paldiski.ee/public/paldiski_ajalugu_est.pdf. (1.04.2015)

⁵⁶ Eesti Postimees 1888, nr. 7, 18.02., lk. 2 ja nr. 15, 13.04., lk 3

⁵⁷ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 37.

⁵⁸ Baltiiski (Paldiski) sadamalinna areng. Paldiski Linnaleht nr. 2/71.

⁵⁹ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 37.

⁶⁰ **Hans Kruus.** Linn ja küla Eestis. Tartu 1920, lk 23.

⁶¹ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 29, 32.

⁶² Baltiiski (Paldiski) sadamalinna areng. Paldiski Linnaleht nr. 2/71.

⁶³ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 24.

poolest Paldiskist natukene suurem. 1881. aastal elas linnas 1910 inimest ning 1897. aastaks oli linlaste arv kerkinud 2479-ni. 1913. aastal oli Paides 3044 elanikku.⁶⁴ Sel ajal puudus Paidel veel raudteeühendus ning linn ei omanud tööstuslikku ega kaubanduslikku tähtsust. Küll peeti linnakeses laatu, mis ümberkaudset rahvast linna meelitasid.⁶⁵ Alles 1900. aastal ehitati kitsarööpeline raudtee Paide ja Türi vahele, mis oli Viljandi ja Tallinna liini harutee.⁶⁶ Paide linnas tegutses alates 1879. aastast Paide Eesti Selts “Ühendus,” kus üle 20% liikmetest olid käsitöölised. “Ühendus” suleti ajutiselt 1888. aastal ning lõplikult katkestati seltsi tegevus 1914. aastal.⁶⁷ 1894. aastal oli linnas 100 käsitöolist ning 1902. aastaks elas ja töötas linnas 69 meistrit, 25 selli ja 26 õpipoissi. 1909. aastal oli käsitöölisi 170 ning 1913. aastal 177.⁶⁸ 1881. aastal oli linnas 285 elamut ja 1910. aastaks oli Paides elamute arv kerkinud 312-ni.⁶⁹

Haapsalust kujunes 19. sajandi jooksul kuurortlinn, kuhu tuldi suvitama nii kaugelt kui lähedalt. Linnas oli võimalus ennast ravimudaga tervendada ning suvel supelda mererannas.⁷⁰ 1902. aastal alustati raudtee ehitamist, mis viidi lõpule 1905. aastal. Tegemist oli Keila-Tallinna raudtee jätkuga.⁷¹ 1881. aastal elas linnas 2667 inimest ning 1897. aastaks kerkis elanike arv 2996-ni. 1913. aastaks oli elanike arv peaaegu mitmekordistunud, jõudes 4100 kodanikuni.⁷² Koos elanikega kasvas ka elamute arv. 1881. aastal oli Haapsalus 501 elamut ja nii 1910. kui 1913. aastal 649 elamut.⁷³ Linnas oli küllaltki palju käsitöölisi ning nende arvukus kasvas. 1894. aastal tegutses Haapsalus 122 käsitöolist, kellest 83 olid meistrid. 1902. aastal oli käsitöölise arvukus kasvanud 233-ni. Neist 153 olid meistrid, 50 sellid ja 30 õpipoisi. 1913. aastal oli käsitöölisi juba 377.⁷⁴

⁶⁴ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 37.

⁶⁵ Samas, lk 31.

⁶⁶ Ühendus Weissenstein. Paide linna kujunemine. Saadaval: <http://www.weissenstein.ee/articles.php?id=19> (9.04.2015); **Eve Tomson.** Eesti majandusajalugu 20. sajandil. Tartu 1999, lk 18.

⁶⁷ Ühendus Weissenstein. Kreisilinn Paide elanikud – 19. sajand ja 20. sajandi algus. Saadaval: <http://www.weissenstein.ee/articles.php?id=65&page=4> (9.04.2015)

⁶⁸ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 24; **G. Lukin,** Töölisi liikumine Eestis, lk 21.

⁶⁹ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 29, 32.

⁷⁰ Haapsalu läbi aegade ja inimeste : [artiklite kogumik]. Koostanud ja eessõna autor **Guido Raudver.** Tallinn 1979, lk 27-28.

⁷¹ Samas, lk 33.

⁷² **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 37.

⁷³ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 29 ja 32.

⁷⁴ Samas, lk 24.

Rakvere sai raudteega ühenduse 1870. aastal, kui valmis Balti raudtee.⁷⁵ 19. sajandi lõpus kasvas linn küllaltki kiiresti, seda soodustas soodne asend raudteevõrgu suhtes, sest Kunda tsemendivedu kulges nüüd ka läbi Rakvere.⁷⁶ 1881. aastal oli Rakveres 3288 elanikku ning 1894. aastal juba 5860. 20. sajandil algul oli tagasimineku ning elanike arv vähenes 5361-ni.⁷⁷ Koos elanike kasvuga suurenes ka linn. Elamute arv kasvas 440-lt aastal 1881 572-ni aastal 1910.⁷⁸ Raudtee ehitamine nihutas linna ajaloolist keskust ning uus keskus hakkas kujunema just raudtee lähedusse Kukeküla piirkonda, mis tõi kaasa ehitustegevust ja tööd ehitustöölisele.⁷⁹ Aastate jooksul kasvas linnas käsitöoga tegelevate inimeste arv. 1894. aastal oli Rakveres 217 käsitöolist ja 1902. aastal juba 503, mis on üle kahe korra rohkem.⁸⁰ 1909. aastaks oli linnas umbes 600 käsitöolist ja 1913. aastaks juba 794.⁸¹ Kuigi 20. sajandi alguses elanike arv kahanes, suurenes linnas käsitöoga tegelevate inimeste hulk. Linna majanduselu arenes just 20. sajandi alguses tublisti. Näiteks rajati 1900. aastal Otto Posti pottsepatöökoda ja 1905. aastal savitööstus.⁸² Samas püsis tööstustoodang ühe elaniku kohta aastast madal, ainult 15 rubla 1900. aastal.⁸³

Tallinna ajalugu on põhjalikumalt uuritud ning sealsest tööliste eluolust ja üldisest töö olustikust on rohkem teada. Tallinna elanikkond kasvas 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses küllaltki kiirelt. 1881. aastal elas linnas 45 880 inimest, 1897. aastal oli elanikke 58 810. 1913. aastaks oli elanike arv kahekordistunud, jõudes 116 132 inimeseni.⁸⁴ Linna kasvamist saab jälgida ka elamute ja korteriolude põhjal. Aastatel 1890-1914 kasvas elamute arv 3617 hoonelt 7299-le, mis tähendab, et ka elamute arv pea kahekordistus.⁸⁵ 1881. aastal oli Tallinnas 10 970 korterit.⁸⁶ Kortrite arv suurenes, sest elumaju ehitati järjest rohkem juurde. Perioodil 1891-1900 suurenes elumajade arv 1307 võrra ning vahemikus 1901 kuni 1910 ehitati 1933 elumaja.⁸⁷ Enamus töölistest

⁷⁵ **M. Pihlamägi.** Eesti Industrialiseerimine, lk 23.

⁷⁶ **Odette Kirss.** Rakvere ajalugu: kõige vanemast ajast kuni 1944. aastani. Tallinn 2005, lk 69.

⁷⁷ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 37.

⁷⁸ Samas, lk 29 ja 32. Odette Kirsi andmeil oli 1913. aastal 457 maja. **O. Kirss.** Rakvere ajalugu, lk 113.

⁷⁹ **O. Kirss.** Rakvere ajalugu, lk 74-75, 113.

⁸⁰ Samas, lk 24.

⁸¹ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 24; **G. Lukin,** Töölisiikumine Eestis, lk 21.

⁸² **O. Kirss.** Rakvere ajalugu, lk 116-117.

⁸³ **O. Kirss.** Rakvere ajalugu, lk 92.

⁸⁴ **Raimo Pullat.** Elanikkond ja sotsiaalsed olud // Tallinna ajalugu. XIX sajandi 60-ndate aastate algusest 1965. aastani. Koostanud **Raimo Pullat.** Tallinn 1969, lk 39.

⁸⁵ Samas, lk 48.

⁸⁶ Samas, lk 46.

⁸⁷ **E. Mäsak.** Elutingimustest Tallinna eeslinnades, lk 27.

elas korterites, mis olid ülerahvastatud ning küllalt kitsad. Elati koos perega ning sageli võeti korterisse allüürnike, kes üürisid vaid voodikohta.⁸⁸ Tallinnas asusid mitmed erinevad tööstusettevõtted ja tehased. Näiteks toodi 1875. aastal Tallinna Fr. Krulli vasksepatöökoda, mis kasvas masinatehaseks. 1883. aastal alustas tööd esimene mehhaniseeritud puidutöötlemise ettevõtte, millest kasvas välja A. M. Lutheri vineeri- ja mööblivabrik. 1899. aastal alustas tegevust vagunitehas “Dvigatel”. Uute vabrikute loomisega kasvas ka vabrikutööliste arv. 1901. aastaks oli Tallinnas umbes 10 000 vabrikutöölist.⁸⁹ Tallinnas oli tööliste tööpäev 12 tundi ja alates 1908. aasta teisest poolest 10 tundi.⁹⁰ Tallinnas kasvas jõudsalt ka käsitööstusega tegelevate inimeste arv. 1894. aastal oli linnas 3088 käsitöölist, 1902. aastal juba 9322 ja 1913. aastal 8322.⁹¹ 20. sajandi teisel kümnendil tabas Venemaa käsitööd kriis ja mitmed meistrid siirdusid vabrikutesse tööle, see seletab suurt langust 1913. aastal.⁹² Vabrikute konkurents vähendas mitmete käsitööliste tööpõldu. Näiteks Lutheri mööblivabrik võttis paljudelt tiseritelt töö.

⁸⁸ Samas, lk 32-34.

⁸⁹ **Otto Karma.** Tööstus // Tallinna ajalugu. XIX sajandi 60-ndate aastate algusest 1965. aastani. Koostanud Raimo Pullat. Tallinn 1969, lk 16-18.

⁹⁰ EAA, f. 33., n. 3, s. 1701, 1736, 1872, 1917, 1952, 1972, 2008, 2030, 2067, 2096, 2128, 2165, 2200, 2255, 2311, 2349, 2392, 2436, 2481, 2516, 2539, 2588, 2656, 2730, 2789 ja 2901.

⁹¹ **R. Pullat.** Eesti linnad ja linlased, lk 24.

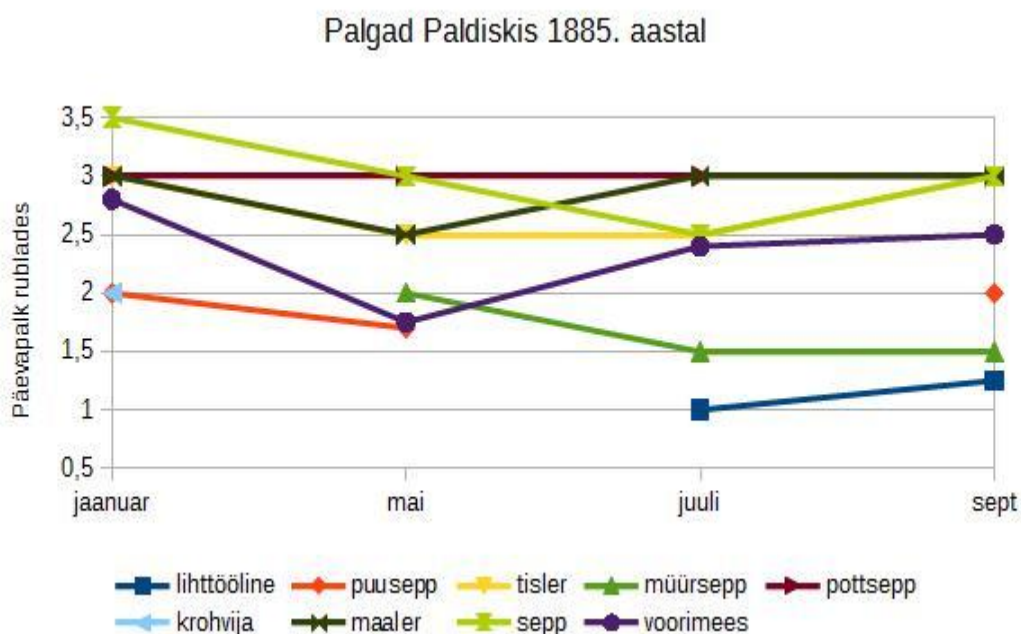
⁹² **Otto Karma.** Käsitöö // Tallinna ajalugu. XIX sajandi 60-ndate aastate algusest 1965. aastani. Koostanud Raimo Pullat. Tallinn 1969, lk 24.

3. PALGAD

3.1 Paldiski linn

Esimesena vaatame tööliste palgaolusid Paldiskis. 1885.⁹³ aastal märgiti töötanud nelja kuu kohta: jaanuar, mai, juuli ja september. Paldiskis ei olnud kõikide tööliste palgad märgitud, kuna ilmselt linnas ei olnud nende tööde tegijaid. Terve uuritava perioodi vältel ei töötanud linnas kordagi sillutajaid ja murupanijaid.⁹⁴ Linnas ei olnud 1885. aastal veel järgmiste elukutsete esindajaid: saagija, klaassepp, kiviraidur ja plekksepp. Lihttööliste palk on märgitud alates juulist ning müürsepa töötasu alates maist. Krohvijate palk on märgitud ainult jaanuaris.

Tabel 1. Tööliste palgad Paldiskis 1885. aasta.

Terve aasta vältel sai pottsepp päevas 3 rubla, tegemist oli ainukese ametiga, kus aasta jooksul päevapalk ei muutunud. Lihttöölise palk juulis oli 1 rubla päevas ning septembriks oli palk kasvanud 25 kopika võrra. Puuseppade töötasu jaanuaris oli 2 rubla päevas, mais vähenes see 1,7 rublale. Juulis ei ole märgitud puuseppade palku. Septembriks on päevapalk tõusnud taas 2 rubla peale. Ka tislerrite palk odavnes

⁹³ EAA, 33-3-1641

⁹⁴ Nende puudumist Paldiskist edaspidi ei märgita. Sillutaja päevapalk on märgitud ainult korra, jaanuaris 1893.

suvekuudel. Jaanuari päevatasu oli 3 rubla ning mai ja juuli tasu 2,5 rubla. Tislerite palk kerkis taas 3 rubla peale septembriks. Müürseppadele maksti mais 2 rubla päevas ning juulis ja septembris oli palk poole rubla võrra väiksem. Krohvija, kelle töötasu on märgitud ainult jaanuaris, sai 2 rubla päevapalgaks. Maalrite palk oli 3 rubla päevas, välja arvatud mais, kui päeva tasu oli 2,5 rubla. Ka seppade palk oli muutlik. Jaanuaris said sepad 3,5 rubla, mais 3 rubla, juulis 2,5 rubla ning septembris jälle 3 rubla. Voorimeeste (dokumentides märgitud kui vanker ühe hobusega) tasu oli aasta jooksul äärmiselt muutlik. Jaanuaris oli palgaks 2,8 rubla päevas, mais 1,75 rubla, juulis toimus väike kasv ning päevatasu oli 2,4 rubla ning septembris saadi 2,5 rubla. Nende tööliste keskmine palk jaanuaris oli 2,76 rubla, mais 2,45 rubla, juulis 2,27 rubla ning septembris 2,41 rubla. Kõige paremad palgatingimused olid jaanuaris. Terve aasta keskmiseks ehitustööliste palgaks oli 2,44 rubla.

1886. aastal märgiti Paldiskis ehitustööliste palku kolmel korral.⁹⁵ Jaanuaris, mais ja juulis. Linnas ei olnud järgmiste elukutsete esindajate palgainformatsiooni: müürsepp, kiviraidur, krohvija ja plekksepp. Esmakordselt on märgitud saagija ja klaassepa palgad, mõlemad ainult ühel kuul, esimesel jaanuaris ja viimasel juulis. Palgad olid vastavalt 2 rubla ja 1,5 rubla päevas. 1886. aastal olid ehitustööliste palgad madalamad kui 1885. aastal. Keskmiseks palgaks oli 2,1 rubla, s. o 14 kopikat vähem kui eelnenud aastal. Lihttööliste palk kasvas aasta jooksul natuke, jaanuarikuu tasu oli 0,8 rubla, mais 0,9 rubla ning juulis üks rubla. Puuseppade tasu tõusis mais 1,5 rubla pealt 2 rublani, kuid langes juuliks aasta algusest madalamale, 1,2 rublani. Ka tislerite palk kasvas mais ning langes juulis. Jaanuaris ning juulis oli päevapalk 2 rubla, mais aga 3 rubla. Pottseppade palk jaanuaris oli 2,5 rubla ning see kasvas maiks 3 rublani. Juuli tasu pole märgitud. Nii maalrid kui sepad said jaanuaris päevas 2,5 rubla ning mais 3 rubla. Maalrite palk juulis oli 2,5 ning seppadel kaks rubla. Voorimeeste päevapalk aasta esimesel kuul oli 2,2 rubla ning mais ja juulis 2,5 rubla. Kuu keskmisi palku vaadates selgus, et enim saadi palka mais, keskmiselt 2,49 rubla päevas, mis on 49 kopikat enam kui keskmine palk jaanuaris. Kõige väiksem keskmine töötasu oli juulis, 1,81 rubla.

1887. aasta ehitustöötajate päevapalkade kohta on kõige vähem andmeid. Palku

⁹⁵ EAA, 33-3-1665

koguti kahel kuul, jaanuaris ja mais. Sellel aastal tegutsesid linnas kuue ehitustöödega seotud ameti esindajad. Lihttöölised said nii jaanuaris kui mais ühe rubla päevas. Tislerid, pottsepad, maalrid ja sepad said mõlemal kuul 2 rubla päevapalgaks. Voorimehe tasu mõlemal kuul oli 2,5 rubla. See teeb tööliste keskmiseks päevapalgaks 1887. aastal 1,92 rubla. See tähendab, et kaks aastat järjest vähenes ehitajate keskmine päevapalk.

1888. aastal märgiti palku ainult ühel korral, jaanuaris.⁹⁶ Esindatud olid samad ametid, mis eelneval aastalgi. Ka palgad püsisid peaaegu muutumatult. Ainult voorimeeste palk muutus, nende päevapalk oli 2,3 rubla. Selle muutuse tõttu on 1888. aasta keskmine palk väiksem kui eelneval aastal, arvuliselt 1,88 rubla. Kolmas aasta järjest vähenesid Paldiski linnas palgad. 1889. aasta kohta pole säilinud Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teedekomisjoni säilikut.

1890. aastal märgiti Paldiski linnas kehtinud ehitustööliste töötasusid kahel korral, jaanuaris ja juulis.⁹⁷ Sellel aastal oli linnas rohkem erinevate ametite pidajaid. Esindatud ei olnud vaid klaas- ja plekksepad. Aasta esimesel kuul puudusid mõnede ametite esindajad, kes juulis Paldiskis töötasid. Need olid: puusepp, tisler, saagija, müürsepp, kiviraidur ja krohvija. Puuseppade, saagijate, müürseppade ja kiviraidurite päevapalk juulis oli üks rubla. Tislerid teenisid 1,3 ning krohviad 1,25 rubla päevas. Lihttöölised said jaanuaris 0,8 rubla ning juulis 10 kopikat rohkem. Pottseppade, kes said jaanuaris 2,5 rubla päevas, palk langes juuliks poole rubla võrra. Maalrite ja seppade palk ei muutunud, mõlemate ametite esindajad said päevas kaks rubla. Voorimeeste palk tõusis 2,25 rublalt 2,5 rubla peale. Keskmine palk jälle langes, 1890. aastal oli keskmiseks töötasuks 1,59 rubla.

1891. aasta koguti palgaandmeid jaanuaris, juulis ja detsembris.⁹⁸ Sarnaselt eelnevale aastale, ei olnud müürseppade ja kiviraidurite palgad märgitud jaanuaris, kuid järgnevatel kuudel olid nende palgad säilikes esindatud. Nende töötasuks oli üks rubla päevas. Ka 1891. aastal ei tegutsenud linnas klaas- ja plekkseppi. Lihttööliste palk oli terve aasta vältel 80 kopikat. Puusepad ja saagijad said kumbi aasta vältel päevapalgaks

⁹⁶ EAA, 33-3-1734

⁹⁷ EAA, 33-3-1911

⁹⁸ EAA, 33-3-1946

ühe rubla. Tislerite töötasu oli 1891. aasta vältel samuti muutumatult 1,5 rubla. Ka pottseppade, maalrite, seppade ja voorimeeste tasu ei muutunud, igaüks sai päevapalgaks kaks rubla. Krohviijate palk ei muutunud samuti, nemad said 1,75 rubla. Mitmendat aastat järjest langes ehitustööliste aastane keskmine palk, seekord 1,49 rublani.

1892. aastal märgiti palgad ainult jaanuaris.⁹⁹ Võrreldes 1891. aasta detsembriga, ei toimunud muutusi ühegi elukutse palgades. See teeb keskmiseks ehitustöölise palgaks Paldiskis 1,46 rubla, mis on eelneva aasta keskmisest 3 kopikat vähem.

1893. aastal on päevapalgad kogutud jälle ainult jaanuari kuus.¹⁰⁰ Sellel aastal on linnas vaadeldava perioodi jooksul esimest ja ainsat korda tööl sillutajad, kelle palgaks oli 1,2 rubla. 1893. aastal asusid linna tööle ka varem puudunud klaas- ja plekksepad. Klaassepad said päevapalgaks 1,5 ja plekksepad 1,75 rubla. Nagu eelneval aastal, oli lihttöölise palk 0,8 rubla päevas. 1892. aastaga võrreldes langes krohviijate palk, olles nüüd 1,4 rubla päevas. Muutus toimus ka voorimeeste palgas, nende päevapalgaks oli märgitud 2 kuni 2,5 rubla. Teiste ehitustööliste palgades ei toimunud muutusi. Selle aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,46 rubla. Esmakordselt ei langenud Pladiski linnas ehitustööliste keskmine palk.

Andmed 1894. aasta ehitustööliste päevapalga kohta olid kogutud jaanuaris.¹⁰¹ Võrreldes eelmise aasta jaanuariga, toimus muutus ainult voorimeeste palgas. Kui eelmise aasta jaanuaris said nad päevas kaks kuni kaks pool rubla, siis selle aasta jaanuaris on palgaks määratud 2,5 rubla. See väike muudatus kergitas natuke tööliste keskmist palka, 1,51 rublani. See 5 kopikane tõus on esimene keskmise palga tõus Paldiskis.

Aastatel 1895 kuni 1897 ei toimunud Paldiski palgaoludes muutusi.¹⁰² Kõikide tööliste palgad olid samad, mis 1894. aastal. Ainult voorimeeste päevapalgaks oli taas märgitud kaks kuni 2,5 rubla. Kolmel aastal järjest olid palgaolud stabiilsed, ning tööliste keskmine päevapalk oli igal aastal 1,49 rubla.

⁹⁹ EAA, 33-3-1969

¹⁰⁰ EAA, 33-3-2008

¹⁰¹ EAA, 33-3-2030

¹⁰² EAA, 33-3-2067, EAA, 33-3-2128 ja EAA, 33-3-2165.

1898. aastal olid päevapalgad märgitud kolmel kuul: jaanuaris, mais ja juunis.¹⁰³ Võrreldes eelnevate aastate stabiilse perioodiga, ei toimunud palkades muutusi ka jaanuaris ja mais. Juunis ei ole märgitud kiviraidurite palka. Saagijate, puu- ja müürseppade palk tõusis juunis igaühel 20 kopikat, see on siis 1,2 rubla peale päevas. Voorimeeste senise 2 kuni 2,5 rubla päevas asemel on nüüd kirjas 2,5 rubla. Nelja eriala ehitustööliste palgatõus juunis mõjutas aasta keskmise päevapalka, see kerkis 1,52 rublani.

1899. aastal koguti ehitustööliste palgaandmed jaanuaris.¹⁰⁴ Sellest aastast alates esitati vastav tööliste sissetulekute informatsioon korra aastas, alati jaanuaris. 1899. aasta tõi mitmete ametite esindajatele kaasa palgatõusu. Muutumatuks jäid seppade, maalrite, ja plekkseppade palk, milleks oli kaks rubla päevas. Ka voorimeeste päevapalgaks jäi 2,5 rubla. Lihttööliste palk tõusis 20 kopikat ehk päevapalgaks sai üks rubla. Puu- ja müürseppade palk kerkis 30 kopikat, s.o 1,5 rubla peale. Nii tislerte kui saagijate uueks päevaseks tasuks sai 1,75 rubla. Saagijate päevapalk kerkis enim, 55 kopika võrra. Küllaltki suur palgatõus oli ka klaasseppadel, 50 kopikat päevas, mis tegi uueks päevapalgaks 2 rubla. Krohvijate palk tõusis 1,7 ja plekkseppadel 2 rublani. Keskmiselt kasvasid töötajate palgad 33 kopika võrra. Tänu palgatõusule kerkis Paldiski keskmine päevapalk 1,81 rublani, mis oli siiski vähem kui 10 aastat varem.

1900. aasta tõi kaasa üldise keskmise päevapalga languse.¹⁰⁵ Palgad liikusid kolmes suunas, oli tõuse, langusi ning stabiilsust. Lihttööliste, maalrite, pott- ja klaasseppade palk ei muutunud võrreldes eelmise aastaga. Kuue ameti esindajate palgad langesid 25 kopika võrra, nendeks olid: puusepp, saagija, tislert, klaassepp, sepp ja plekksepp. Eelmisel aastal linnast puudunud kiviraidur oli tagasi ning sai töötasuks 1,5 rubla. Krohvijate päevapalk kasvas 30 ja voorimeestel 50 kopikat. Selle aasta keskmiseks päevatasuks kujunes 1,73 rubla, mis on väiksem kui eelmisel aastal, aga suurem kui üle-eelmisel.

¹⁰³ EAA, 33-3-2165

¹⁰⁴ EAA, 33-3-2200

¹⁰⁵ EAA, 33-3-2255

1901. aasta tõi kaasa ühe muudatuse palkades.¹⁰⁶ Maalrite päevapalk langes 50 kopika võrra ning päevas saadi 1,5 rubla. Kõikide teiste ehitustööliste palgad püsisid samad. Ühe elukutse palga alandamine kahandas keskmist päevapalka 4 kopika võrra.

Perioodil 1902. kuni 1909. aasta oli Paldiskis stabiilne.¹⁰⁷ Võrreldes 1901. aastaga toimus 1902. aastal paar muudatust, kuid kehtestatud päevapalgad püsisid kaheksa aastat järjest. Taaskord ei töötanud linnas kiviraidurid, seda kuni vaatlusaluse perioodi lõpuni. Võrreldes 1901. aastaga vähenes saagijate palk 1,3 ning krohvijate palk 1,6 rublani. Maalrite, seppade ja plekkseppade päevapalk tõsteti 2 rublani. Võrreldes eelmise aastaga, kasvas ehitustööliste keskmine palk 5 kopika võrra, 1,74 rublani päevas.

Pärast pikka stabiilset perioodi toimus esimene muudatus 1910. aastal.¹⁰⁸ Nimelt tõusis siis puuseppade päevapalk viie kopika võrra. See ei avaldanud keskmisele palgale suurt mõju.

1911. aastal püsisid muutumatult lihttööliste, krohvijate, seppade, voorimeeste, klaas-, pott- ja plekkseppade palgad.¹⁰⁹ Puuseppade päevapalk kerkis jälle 5 kopika võrra ning tiserite, saagijate ja müürseppade töötasu suurenes 10 kopika jagu. Maalrite töötasu oli märgitud 1,5 kuni 2 rubla, eelneval aastal oli palgaks 2 rubla. Keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,75 rubla, mis on vaid kopika võrra rohkem kui eelneval aastal.

1912. aastal märgiti tavapärase jaanuari asemel palgad üles veebruaris.¹¹⁰ See aasta tõi palgatõusu kahes valdkonnas. Puuseppade päevapalk kerkis 15 kopikat ja maalrite töötasul kadus taaskord alampiir ning palgaks määrati kaks rubla. Teiste ametite esindajate päevapalgad ei muutunud. Keskmine päevasissetulek 1912. aastal oli 1,79 rubla.

Vastupidiselt ootustele, ei tõusnud 28 aasta jooksul päevapalgad, vaid hoopis langesid. Arvestame puuduva 1889. aasta keskmiseks päevapalgaks 1,74 rubla, mis on

¹⁰⁶ EAA, 33-3-2311

¹⁰⁷ EAA, 33-3-2349, EAA, 33-3-2392, EAA, 33-3-2436, EAA, 33-3-2481, EAA, 33-3-2516, EAA, 33-3-2539, EAA, 33-3-2588, EAA, 33-3-2656

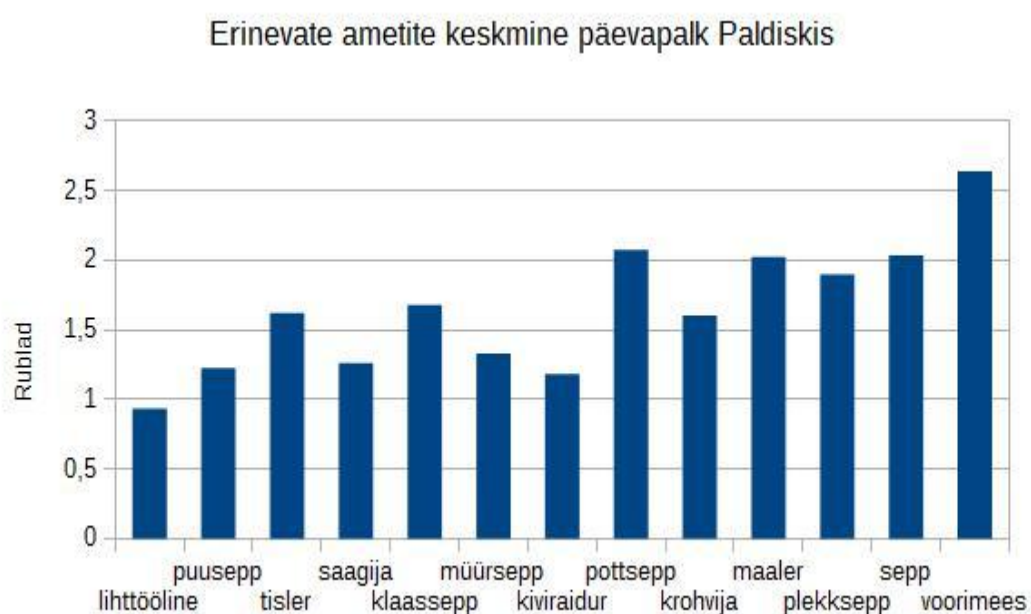
¹⁰⁸ EAA, 33-3-2724

¹⁰⁹ EAA, 33-3-2789

¹¹⁰ EAA, 33-3-2901

eelneva ja järgneva aasta keskmiste palkade põhjal tuletatud keskmine, mis omakorda läheb kahanemistrendiga kokku. 28 aasta vältel kahanes keskmine palk 11 aastal ja kasvas seitsmel aastal. Keskmine muutus aastas oli -0,02 kopikat. Graafik keskmiste palkade muutumise kohta on saadaval LISA 1-s. Käsitöölise arv Paldiskis kasvas, aga nende palgad vähenesid.¹¹¹ Kõige kõrgem keskmine palk oli voorimeestel, 2,64 rubla päevas. Neile järgnesid pottsepad keskmiselt 2,07 ja sepad 2,04 rublaga päevas. Kõige väiksemad palgad olid lihttöölistel, saades keskmiselt 94 kopikat päevas ja kiviraiduritel, kes teenisid 1,18 rubla.

Tabel 2. Tööliste keskmine päevapalk Paldiskis perioodil 1885-1912.

¹¹¹ R. Pullat. Eesti Linnad ja linlased. Tallinn 1972, lk 24.

3.2 Paide

Paide linnas märgiti vaadeldaval perioodil Eestimaa kubermangu linnadest kõige harvemini ehitustööliste töötasusid. 1885. aastal koguti palgaandmeid kokku kolmel kuul: jaanuaris, mais ja septembris.¹¹² Kolme kuu jooksul ei toimunud muutusi päevapalkades. Linnas ei olnud esindatud järgmiste ametite esindajad: sepp, kiviraidur, sillutaja, plekk- ja pottsepp. Kõige vähem said palka lihttöölised ja murupanijad, mõlemad 60 kopikat päevas. Puusepad, saagijad, mürsepad ja krohvijad teenisid päevas ühe rubla. Tislereid tasustati 1,2 rublaga ning voorimeeste palk oli 1,3 rubla päevas. Klaassepad teenisid kaks rubla, mis oli Paide ehitustööliste seas suurim päevapalk. 1885. aasta keskmine päevapalk oli 1,17 rubla.

1886. aastal märgiti palgad kahel korral, jaanuaris ja septembris.¹¹³ Aasta jooksul ei toimunud palkades muutusi ning ka eelmise aastaga võrreldes ei toimunud nihkeid. See tähendab, et taaskord oli keskmine päevapalk 1,17 rubla. 1887. aasta kohta ei ole alles vastavat säilikut või pole sellel aastal andmeid kogutud. Kuid ilmselt ei toimunud sellel aastal ka muutusi, sest järgmise aasta palgad on samad, mis 1886. aastal. 1888. aastal märgiti palgad jaanuaris, mais ja septembris ning keskmine päevapalk oli taas 1,17 rubla.¹¹⁴

1889. aastal märgiti päevapalgad kolmel kuul: jaanuaris, mais ja septembris.¹¹⁵ Taaskord ei muutunud ühegi tööala palgad. Alates maist asusid linnas tööle sepad, kelle päevapalgaks oli kaks rubla päevas. Septembrist on märgitud plekkseppade palgad, milleks oli 1,5 rubla. Aasta keskmine päevapalk tõusis 1,23 rublani.

1890. aastal märgiti palgad jaanuaris ja mais ning 1891. aastal ainult jaanuaris.¹¹⁶ Edaspidi hakati päevapalku üles kirjutama peamiselt ainult jaanuaris. Kahel aastal ei toimunud palkades muutusi ning mõlemal aastal oli keskmine päevapalk Paides 1,27 rubla.

¹¹² EAA, 33-3-1635

¹¹³ EAA, 33-3-1659

¹¹⁴ EAA, 33-3-1723

¹¹⁵ EAA, 33-3-1862

¹¹⁶ EAA, 33-3-1907 ja EAA, 33-3-1945

1892. aastal asusid Paidesse tööle pottsepad.¹¹⁷ Nad hakkasid teenima päevas kaks rubla. See tõstis ehitustööliste keskmise palga 1,32 rublani. 1893. aastal said krohvijad 20 kopika võrra palgakõrgendust.¹¹⁸ Aasta keskmine päevapalk oli nüüd 1,34 rubla. 1894. aastal tõusid murupanijate ja lihttööliste päevapalgad 20 kopika võrra.¹¹⁹ See kergitas taas kord keskmist päevapalka Paides 1,37 rublani. Palgad püsid stabiilselt kuni 1897. aastani.¹²⁰

Peale pikka stabiilsust toimus esimene muudatus 1898. aastal. Nimelt tõsteti lihttööliste päevapalka 5 kopika võrra.¹²¹ Selle palgakõrgenduse mõju Paide ehitustööliste keskmisele päevapalgale oli siiski mikroskoopiline ja keskmise palgana püsis 1,37 rubla.

1899. aasta tõi kaasa palgakõrgenduse mitmete ametite esindajatele.¹²² Lihttööliste palk tõusis 15 kopika võrra. Puuseppade, tisleerite, saagijate, müürseppade, murupanijate ja voorimeeste palk suurenes 20 kopikat päevas. Teiste ametite esindajate palk ei muutunud. Aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,48 kopikat.

1900. aastal kehtisid linnas samad palgad kui eelneval aastal.¹²³ 1901. aasta tõi kaasa pisikese muudatuse, kui murupanijate palka tõsteti taas 20 kopika võrra.¹²⁴ See omakorda kergitas taas keskmist päevapalka ühe kopika võrra.

1902. aastal märgiti palgad üles jaanuaris ja mais.¹²⁵ Jaanuaris ei toimunud eelmiste aastaga võrreldes kõikumisi, kuid mais muutusid mõned palgad. Tisleerite ja krohvijate päevapalk tõusis mais 10 kopika võrra. Aasta keskmine päevapalk oli 1,5 rubla. 1903. aasta jaanuaris kehtisid taas samad palgad kui 1902. aasta jaanuaris.¹²⁶ Keskmine päevapalk langes taas samale tasemele 1901. aastaga.

¹¹⁷ EAA, 33-3-1970

¹¹⁸ EAA, 33-3-2009

¹¹⁹ EAA, 33-3-2031

¹²⁰ EAA, 33-3-2063, EAA, 33-3-2094 ja EAA, 33-3-2127

¹²¹ EAA, 33-3-2163

¹²² EAA, 33-3-2201

¹²³ EAA, 33-3-2258

¹²⁴ EAA, 33-3-2312

¹²⁵ EAA, 33-3-2350

¹²⁶ EAA, 33-3-2391

1904. aastal tõsteti krohvijate palka 10 kopika võrra.¹²⁷ See tõstis keskmise aastase päevapalga taas 1,5 rublani. 1904. aastal kehtestatud palgad püsisid stabiilselt 1908. aastani.¹²⁸

1909. aastal taas tõsteti mõnedel erialadel päevapalku.¹²⁹ Puusepa töötasu tõusis 10 kopika võrra. Tisleritel ja krohvijatel tõusid päevapalgad 20 kopika võrra. Suurima palgatõusu teenisid müürsepad, kelle päevapalk tõusis 30 kopika jagu. See tegi keskmiseks päevapalgaks 1,56 rubla.

1910. aastal jätkus palkade tõstmise trend.¹³⁰ Esimest korda asusid linnas tööle kiviraidurid ja sillutajad. Esimesed teenisid kaks ja teised poolteist rubla päevas. Puuseppade ja tislerite päevapalk tõusis 5 kopika võrra. Voorimeeste töötasu suurenes 30 kopika võrra ning klaasseppade päevapalk vähenes 20 kopikat. Siiski keskmine päevapalk kerkis 4 kopika jagu.

1911. aasta tõi kaasa keskmise päevapalga vähenemise.¹³¹ Keskmine päevane töötasu ehitustöölistel langes taas 1,5 rublani. Klaasseppade palk vähenes taas, seekord 30 kopika võrra. Kiviraidurite palk tegi läbi suurima languse, päevapalk vähenes 70 kopikat. Maalrite palku vähendati 50 kopika võrra.

1912. aastal toimus taas mõningane edasimineku palgaoludes.¹³² Lihttööliste ja voorimeeste palk kasvas 20 kopika ning puuseppade palk 15 kopika võrra. Maalrite päevapalka tõsteti 30 kopika võrra ning suurima palgatõusu said kiviraidurid, nende päevane sissetulek kasvas pool rubla. Keskmine ehitustööliste päevapalk 1912. aastal oli 1,59 rubla.

Graafik ehitustööliste aastase keskmise päevapalga muutustest asub Lisas 2. Perioodi keskmine päevapalk oli 1,37 rubla. Keskmine päevapalk Paide linnas kahanes kahel aastal, 1903. ja 1911. aastal. Palk kasvas 13 aastal. Keskmiselt kasvas päevapalk

¹²⁷ EAA, 33-3-2433

¹²⁸ EAA, 33-3-2482, EAA, 33-3-2514, EAA, 33-3-2541 ja EAA, 33-3-2590

¹²⁹ EAA, 33-3-2650

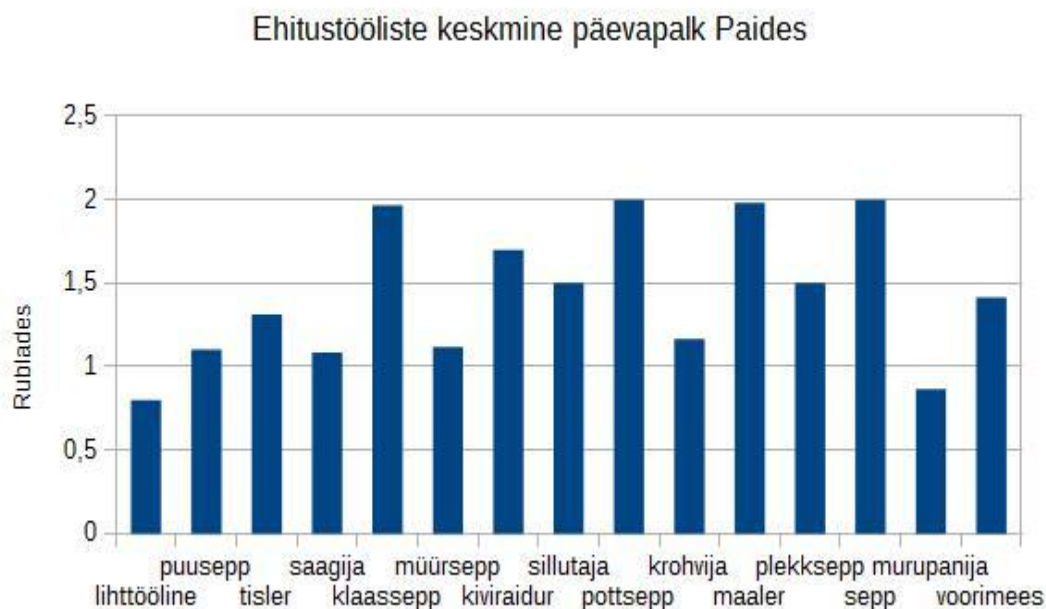
¹³⁰ EAA, 33-3-2720

¹³¹ EAA, 33-3-2779

¹³² EAA, 33-3-2892

28 aasta jooksul 1,5 kopika võrra aastas. Kõige väiksema palga eest töötasid murupanijad ja lihttöölised. Kõrgeim keskmine palk, 2 rubla, oli seppadel ja pottseppadel, kelle palk ei muutunud uuritava perioodil kordagi.

Tabel 3. Tööliste keskmine päevapalk Paides perioodil 1885-1912.

3.3 Haapsalu linn

1885. aastal märgiti Haapsalu ehitustööliste palgad kolmel korral: jaanuaris, mais ja septembris.¹³³ Linnas olid esindatud kõikide nimekirjas märgitud ametite esindajad. Sillutajate palka ei ole märgitud jaanuaris, aga teistel kuudel oli see 1,5 rubla. Ülejäänud töötajate palgad olid märgitud kõigi kolme kuu jooksul. Kõige väiksem töötasu, 1 rubla päevas oli lihttöölistel. Puusepad, tiserid, saagijad, müürsepad ja murupanijad said poolteist rubla päeva eest. Klaasseppade, kiviraidurite, pottseppade, krohvijate, maalrite ja plekkseppade päevatasu oli kaks rubla. Kõige suuremad palgad olid seppadel ja voorimeestel, kes teenisid 2,5 rubla päevas. 1885. aasta keskmiseks päevapalgas Haapsalus kujunes 1,8 rubla.

1886., 1887. ja 1888. aastal koguti Haapsalus andmeid kehtivatest palkadest

¹³³ EAA, 33-3-1634

jaanuaris, mais ja septembris.¹³⁴ Kolme aasta jooksul ei muutunud töötasud kordagi ning keskmine päevapalk püsis stabiilselt 1,8 rubla.

1889. aastal märgiti palgad kolmel korral.¹³⁵ Kogumisandmed pärinevad jaanuarist, maist ja perioodist, mis on märgitud jaanuar kuni mai. Jaanuaris kehtisid samad palgad, mis eelnevatel kuudel, kuid mais toimus mõningasi nihkeid. Andmetes tekib vastuolu, sest dokument jaanuar kuni mai märgib, et viie kuu jooksul kehtisid palgad, mis erinevad esialgsetest jaanuaris kogutud andmetest. Selle vastuolu tõttu kasutame ainult jaanuari ja mai eraldi kogutud andmeid. Mais alanesid lihttööliste ja müürseppade päevapalgad 20 kopika võrra. Puuseppade, saagijate ja müürseppade palk vähenes 30 kopika jagu. Enim kaotasid päevapalgas murupanijad ja voorimehed, kelle palk vähenes poole rubla võrra. Aasta keskmine päevapalk oli 1,73 rubla.

1890. aastal märgiti palgad üles jaanuaris.¹³⁶ Lihttööliste päevapalgaks oli taas määratud üks rubla. Murupanijade päevapalka kergitati 20 kopika võrra. Teiste ehitustööliste palgad olid samad, mis 1889. aasta mais. See tegi keskmiseks päevapalgaks 1,69 rubla.

1891. aastal koguti palgaandmeid jaanuaris, mais ja juunis.¹³⁷ Jaanuaris tõusid 30 kopika võrra puusepa, saagija ja murupanija palgad. Müürseppade palgad kasvasid 20 kopika jagu ning suurima palgatõusu said voorimehed, kelle päevatasu kasvas pool rubla. Teiste ehitustööliste palgad ei muutunud jaanuaris. Mais alandati seppade ja murupanijade palka 50 kopika jagu. Kuni aasta lõpuni ei toimunud rohkem muudatusi päevapalkades. Aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,76 rubla, mis on 7 kopikat kõrgem kui eelnenud aastal.

1892. aastal märgiti palgad üles taas kolmel kuul: jaanuaris, veebruaris ja augustis.¹³⁸ Terve aasta vältel kehtisid Haapsalus samad palgad, mis 1891. aasta lõpus. See tegi keskmiseks päevapalgaks 1,73 rubla.

¹³⁴ EAA, 33-3-1658, EAA, 33-3-1687 ja EAA 33-3-1722

¹³⁵ EAA, 33-3-1860

¹³⁶ EAA, 33-3-1910

¹³⁷ EAA, 33-3-1948

¹³⁸ EAA, 33-3-1968

1893. aasta palgaandmed pärinevad ainult jaanuarist.¹³⁹ Puuseppade, saagijate ja müürseppade tasu vähenes 25 kopika võrra, tehes nende päevapalgaks 1,25 rubla. Kõikide teiste tööliste palgad ei muutunud. Keskmise päevapalk oli 1893. aastal 1,68 rubla, mis on senini madalaim.

1894. aastal märgiti palku jaanuaris.¹⁴⁰ Ühegi töötaja päevapalk ei muutunud, kuid linnast kadus sillutaja amet. Perioodi lõpuni ei ole Haapsalus selle ameti pidajaid. Keskmise päevapalk oli 1,70 rubla.

1895. aastal märgiti ehitustöötajate palgad jaanuaris.¹⁴¹ Krohvijate päevapalka alandati 70 kopika võrra, mis alandas linna keskmist töötasu 1,65 kopikani. Sel aastal kehtestatud palgad püsisid stabiilselt 1900. aastani.¹⁴²

1901. aastal langes krohvijate päevapalk 5 kopika võrra, s.o 1,25 rublani.¹⁴³ Selle väikese muutuse mõju keskmisele päevapalgale oli minimaalne ning linna keskmine päevane sissetulek oli jätkuvalt 1,64 rubla. Järgnes pikaajaline stabiilsus päevapalkades, mis kestis lausa kümme aastat, 1911. aastani.¹⁴⁴

1912. aastal märgiti palgad jaanuaris ning võrreldes eelmise aastaga oli toimunud palju muudatusi.¹⁴⁵ Lihttööliste palgaks on märgitud 1,2 kuni 1,3 rubla, mis tähendab, et palgakõrgendus oli kuni 30 kopikat. Puuseppade palk oli 1,5 kuni 1,75 rubla, mis teeb maksimaalseks palgakõrgenduseks pool rubla. Tislerite, seppade, plekkseppade ja maalrite palk kasvas 50 kopika võrra. Müürseppade ja murupaniijate palgatõus oli 25 kopikat. Saagijate palk tõusis 75 kopika võrra, mis oli suurim palgalisa. Klaasseppade, kiviraidurite, pottseppade, krohvijate ja voorimeeste palgad ei muutunud. Aasta keskmine päevapalk oli 1,92 rubla.

Graafik Haapsalu aastaste päevapalkade muutumisest asub Lisas 3. Kogu perioodi jooksul oli ehitustööliste keskmine päevapalk 1,72 rubla. 28 aasta jooksul

¹³⁹ EAA, 33-3-2007

¹⁴⁰ EAA, 33-3-2029

¹⁴¹ EAA, 33-3-2064

¹⁴² EAA, 33-3-2093, EAA, 33-3-2126, EAA, 33-3-2162, EAA, 33-3-2205 ja EAA, 33-3-2256

¹⁴³ EAA, 33-3-2309

¹⁴⁴ EAA, 33-3-2348, EAA, 33-3-2389, EAA, 33-3-2430, EAA, 33-3-2512, EAA, 33-3-2537, EAA, 33-3-2586, EAA, 33-3-2648, EAA, 33-3-2714 ja EAA, 33-3-2778.

¹⁴⁵ EAA, 33-3-2887

kerkisid palgad kolmel aastal, langesid seitsmel aastal ja ei muutunud 17-l aastal. 1912. aasta suur palgatõus mõjutas tugevasti 28 aasta ülese keskmise palgamuutuse summat. Perioodi jooksul keskmine palk kerkis umbes 0,4 kopika võrra aastas. Kõige väiksem keskmine palk oli aastatel 1901-1911 ning kõrgeim aastal 1912. Töölistest teenisid kõige vähem lihttöölised (keskmiselt 1 rubla) ja murupanijad (1,17 rubla). Suurimate päevapalkadega olid voorimehed (2,47 rubla) ja sepad (2,21 rubla).

Tabel 4. Tööliste keskmine päevapalk Haapsalus perioodil 1885-1912.

3.4 Rakvere linn

Rakvere oli Eestimaa kubermangu linnadest kõige hoolsam ehitustööliste palgaandmete esitaja. 1885. aastal koguti tööliste päevapalgad 12 kuu jooksul.¹⁴⁶ Terve aasta jooksul püsisid samad töötasud. Väikseim palk, 80 kopikat, oli lihttöölistel, saagijatel ja murupanijatel. Kiviraidurid ja sillutajad teenisid kumkbi ühe rubla. Plekk- ja mürsepad teenisid 1,25 rubla. Puuseppade päevapalk oli 1,4 rubla, sellest 10 kopikat kõrgemat tasu teenisid tislerid ja sepad. Krohvjate päevapalk oli 1,7 rubla, klaassepad, pottsepad ja maalrid teenisid 1,75 rubla. Kõrgeima palga saaja oli voorimees, 2,5 rubla päevas. Keskmine päevapalk Rakveres 1885. aastal oli 1,38 rubla.

Ka 1886. ja 1887. aastal märgiti palgad üles igal kuul aastas.¹⁴⁷ Ühegi kuu

¹⁴⁶ EAA, 33-3-1633

¹⁴⁷ EAA, 33-3-1655 ja EAA, 33-3-1686

jooksul ei muutunud töötasud, mis olid võrdsed eelmisel aastal kehtinud palkadega ehk keskmine ehitustöötajate päevapalk linnas püsis 1,38 rubla.

1888. aastal taaskord koostati palgatabelid 12-l kuul.¹⁴⁸ Jaanuaris kehtisid samad palgad, mis eelmistel aastatel. Veebruaris tõsteti kiviraidurite palka 1 rublalt 1,25 rublale. Märtsis muudeti kiviraidurite päevapalk 1,2 rublaks. Aprillis jälle tõsteti kiviraidurite palk 1,25 rublale. Mais muutusid mitmete tööliste palgad. Puuseppade palk langetati 20 ja tiserite palka 10 kopika võrra. Klaasseppade palk tõusis viie kopika võrra ja maalrite päevapalk langes sama võrra. Seppade palk langes 25 kopikat. Juunis kehtestati taas palgad, mis olid kehtinud jaanuaris. Aasta lõpuni ei muudetud enam ehitustööliste palku. Aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,39 rubla.

1889. aastal koguti ehitustööliste päevapalgad jaanuaris, veebruaris ja märtsis.¹⁴⁹ Taas kehtisid palgad, mis 1886. ja 1887. aastal. See tähenda, et ehitustööliste keskmine päevapalk oli 1,38 rubla.

1890. aasta palgaandmed pärinevad jaanuarist, veebruarist, maist ja augustist.¹⁵⁰ Rakvere ehitustööliste palku ei muudetud aasta jooksul ja keskmine päevapalk oli jätkuvalt 1,38 rubla. Ka 1891. aastal, mille andmed pärinevad jaanuarist, aprillist, maist, juunist ja juulist, ei muutunud palgad kordagi.¹⁵¹

1892. aastal koguti palgad jaanuaris, veebruaris ja detsembris.¹⁵² Jaanuaris langes puuseppade palk 20 kopika võrra. Saagijate palka tõsteti 40 kopika jagu ning nüüd saadi puuseppadega võrdselt 1,2 rubla. Kiviraidurite ja plekkseppade palk kasvas 25 kopika võrra. Krohvijad kaotasid päeva töötasust 30 kopikat. Jaanuaris kehtestatud töötasud ei muutunud teistel kuudel. Aasta keskmine päevapalk oli senisest kõrgeim, 1,41 rubla.

1893. aasta palgaandmeid koguti jaanuaris, märtsis, aprillis, mais, juunis ja

¹⁴⁸ EAA, 33-3-1726

¹⁴⁹ EAA, 33-3-1873

¹⁵⁰ EAA, 33-3-1909

¹⁵¹ EAA, 33-3-1947

¹⁵² EAA, 33-3-1973

juulis.¹⁵³ Jaanuarist hakkasid kiviraidurid ja sillutajad teenima 1,5 rubla, mis tähendas 25 kopikalist palgatõusu esimesele ja poolerublast teisele. Märtsis kasvas puuseppade töötasu 10 ja krohvija tasu 30 kopika võrra. Rohkem muutusi ehitustööliste palkades ei toimunud enam 1893. aasta jooksul. Keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,48 rubla, mis on 7 kopika võrra suurem eelneva aasta keskmisest.

1894. aasta palgad on üles märgitud jaanuaris, augustis, septembris ja oktoobris.¹⁵⁴ Kehtisid samad palgad, mis eelneva aasta suvekuudel ja aasta jooksul ei toimunud muutusi. Keskmise aastane päevapalk oli 1,49 kopikat.

1895. aasta palgaandmed pärinevad jaanuarist detsembrini.¹⁵⁵ Päevapalgad püsisid stabiilsed ja ühegi eriala töötasu ei muudetud.

1896. aasta palgad märgiti üles jaanuaris.¹⁵⁶ Krohvijate päevapalka langetati 20 kopika võrra ning uus päevane töötasu oli 1,5 rubla. Teiste elukutsete esindajate sissetulekud ei muutunud. Keskmise päevapalk Rakveres vähenes 2 kopika võrra ehk selleks oli 1,47 rubla.

1897. aastal märgiti palgad üles taas ainult jaanuaris.¹⁵⁷ Sissetulekud ei muutunud ja keskmine päevapalk oli taas 1,47 rubla. 1898. aastal koguti palgaandmeid jaanuaris ja augustis.¹⁵⁸ Jaanuaris püsisid samad palgad mis olid kehtinud kahel viimasel aastal. Augustis tõsteti mitmetel erialadel päevapalku. Ainsana ei muutunud puuseppade ja voorimeeste töötasu. Väikseim, 20 kopikaline palgatõus oli lihttöolistel. Tislerid, müür- ja plekksepad said 25 kopikalise palgalisa. Saagijate palk suurenes 30 kopika võrra ja murupaniijate oma 40 kopika jagu. Sillutajate ja krohvijate päevapalk kasvas pool rubla. Klaasseppade, kiviraidurite, pottseppade ja maalrite palk kasvas lausa 75 kopika võrra. Suurim palgatõus oli seppadel, kes teenisid lisaks ühe rubla. Keskmise palgatõus oli 44 kopikat ning augusti keskmine päevapalk oli 1,92 rubla. 1898. aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,70 rubla, mis on 23 kopika kõrgem eelmise aasta keskmisest.

¹⁵³ EAA, 33-3-2006

¹⁵⁴ EAA, 33-3-2038

¹⁵⁵ EAA, 33-3-2069

¹⁵⁶ EAA, 33-3-2097

¹⁵⁷ EAA, 33-3-2125

¹⁵⁸ EAA, 33-3-2167

1899. aastal märgiti palgad üles jaanuaris ja igal kuul aprillist detsembrini.¹⁵⁹ Jaanuaris langetati puuseppade palka 5 kopika võrra, teised palgad ei muutunud. Aprillis seevastu tõsteti puuseppade palku 25 kopika võrra. Tislerite palk tõusis viis kopikat. Klaasseppade, maalrite, pottseppade, sillutajate ja seppade palk langes poole rubla võrra. Kiviraidurid ja krohvijad kaotasid palgast veerand rubla. Murupanijate palk alanes 20 kopika võrra. Aprillis kehtestatud palgad püsisid aasta lõpuni. Aasta keskmine päevapalk oli 1,74 rubla, mis on 4 kopikat kõrgem eelmise aasta keskmisest.

1900. aasta palgad koguti jaanuarist septembrini.¹⁶⁰ Klaasseppade, krohvijate ja plekkseppade palk langes 25 kopika võrra jaanuaris. Seppade palk langes poole rubla võrra. Jaanuarist juunini ei töötanud linnas kiviraidureid ja jaanuarist märtsini sillutajad. Aprillist töötasid Rakveres taas sillutajad, kelle päevapalk oli 1,2 rubla. Mais tõsteti plekkseppade päevapalka pool rubla. Kiviraidurid töötasid taas juulis, saades 2 rubla päevas, kuid augustis neid taas ei märgitud. Alates septembrist töötasid kiviraidurid jälle regulaarselt kuni uuritava perioodi lõpuni. Septembris langetati plekkseppade palku 1,75 rublani. 1900. aasta keskmiseks päevapalgaks oli 1,62 rubla. See on 12 kopikat vähem kui eelneva aasta keskmine.

1901. aasta palgad koguti ainult jaanuaris.¹⁶¹ Võrreldes eelmise aasta septembriga, toimus palkades paar muutust. Klaasseppade ja krohvijate päevapalk kasvas 25 kopikat. Sepad said 30 kopikat rohkem ja sillutajate töötasu kerkis 55 kopika võrra. Keskmine päevapalk 1901. aastal oli 1,72 rubla.

1902. aastal koguti palgaandmed taas jaanuari kuus.¹⁶² Mitmete tööliste töötasu langes taas. 20 kopika võrra alandati puuseppade, tislerite, kiviraidurite ja seppade palku. Plekkseppade töötasu vähendati 25 ja sillutajate palka 35 kopika võrra. Keskmine päevapalk oli 1,63 rubla, mis on 9 kopikat vähem kui 1901. aastal.

1903. aastal koguti ehitustöötajate sissetulekud taas ainult jaanuaris.¹⁶³ Tislerite

¹⁵⁹ EAA, 33-3-2207

¹⁶⁰ EAA, 33-3-2261

¹⁶¹ EAA, 33-3-2315

¹⁶² EAA, 33-3-2351

¹⁶³ EAA, 33-3-2396

palka suurendati 10 kopika võrra. Teiste töötajate palkasid ei muudetud. Tislerite palgatõusul oli keskmisele päevapalgale väga väike mõju ning see oli taas 1,63 rubla.

1904. ja 1905. aastal märgiti palgad jaanuaris.¹⁶⁴ Neil kahel aastal kehtisid Rakveres samad palgad mis ka 1903. aastal. Keskmise päevapalk oli taas 1,63 rubla.

1906. aasta palgad on kogutud jaanuaris.¹⁶⁵ Krohvijate, plekkseppade ja murupanijate päevapalk kasvas 10 kopika võrra. Pottseppade ja maalrite palk suurenes pool rubla. Ülejäänud ehitustöölise palgad ei muutunud. Keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,72 rubla.

1907. aastal on palku kogutud taas jaanuaris.¹⁶⁶ Pottseppade ja maalrite palgaks on märgitud 2 kuni 2,5 rubla. Palgavahe kutse sees võis tuleneda näiteks kogemuste erinevusest. Võimalik, et algajad maalrid said kaks rubla ja kogenud töötajad pool rubla rohkem. Keskmise päevapalk 1907. aastal oli 1,69 rubla.

1908. aasta palgad märgiti üles jaanuaris ja mais.¹⁶⁷ Jaanuaris kehtisid samad palgad kui eelmisel aastal. Jaanuaris said tislerid 1,7 rubla, aga mais on nende palgaks märgitud 1,7 kuni kaks rubla. Saagijate palka vähendati 20 kopika võrra. Kiviraidurite ja plekkseppade palka tõsteti 20 kopika võrra. Pottseppade ja voorimeeste palk suurenes 30 kopika jagu. Suurima palgakõrgenduse, 40 kopikat, said sepad. Keskmiseks päevapalgaks 1908. aastal oli 1,74 rubla.

1909. aastal koguti palgaandmed jaanuaris.¹⁶⁸ Pottseppade ja maalrite palk ei olnud enam märgitud vahemikuga, vaid nüüd kehtis mõlemale ainult üks tasu, milleks oli kaks rubla. Teiste tööliste palkades ei toimunud nihkeid. Keskmise päevapalk 1909. aastal oli 1,75 rubla.

1910. aasta palgad on samuti kogutud jaanuaris.¹⁶⁹ Seppade palka alandati 20 kopika võrra. Teiste ehitustöölise palgad ei muutunud. Keskmiseks päevapalgaks oli

¹⁶⁴ EAA, 33-3-2437 ja EAA, 33-3-2483

¹⁶⁵ EAA, 33-3-2517

¹⁶⁶ EAA, 33-3-2543

¹⁶⁷ EAA, 33-3-2589

¹⁶⁸ EAA, 33-3-2655

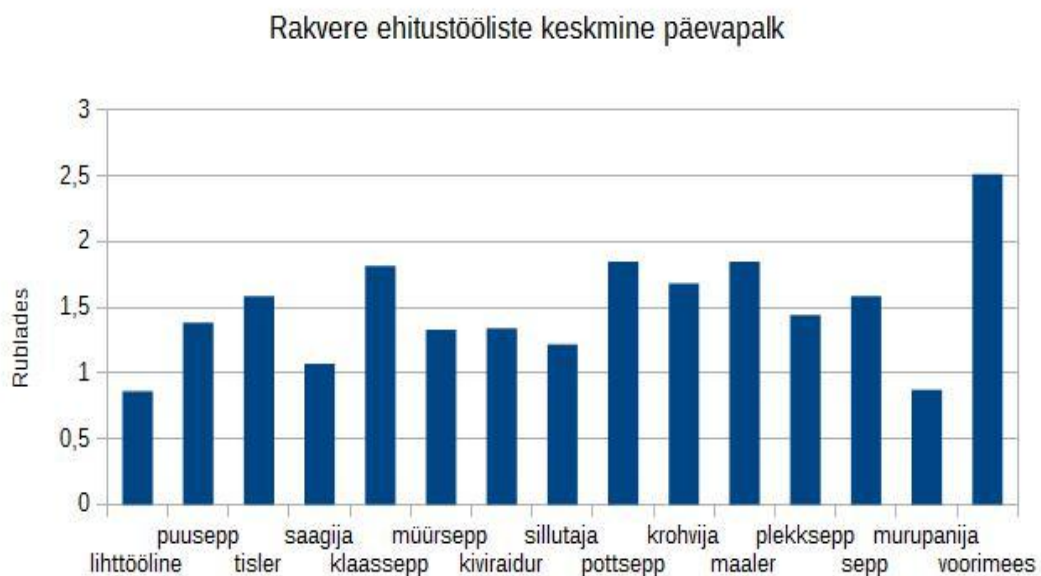
¹⁶⁹ EAA, 33-3-2726

1,73 rubla. 1911. aastal kehtisid samad palgad, mis 1910. aastal.¹⁷⁰

1912. aastast pärinevad viimased ehitustöölise palgaandmed Rakvere linnast.¹⁷¹ Mürseppade palk kerkis 10 kopika võrra ja plekkseppade palka tõsteti 20 kopikat. Teiste tööliste palgad ei muutunud. Keskmine ehitustöölise päevapalk 1912. aastal oli 1,75 rubla.

Graafik Rakvere keskmise päevapalkade muutumisest asub Lisas 4. 28 aasta jooksul oli ehitustöölise keskmine päevapalk 1,49 rubla. Kõige madalam keskmine päevapalk oli aastatel 1885 kuni 1887 ja 1889 kuni 1891. Kõige kõrgem keskmine päevane sissetulek saadi 1912. aastal. Keskmine palk langes kuuel aastal ja tõusis kaheteistkümnel aastal. Keskmiselt kasvas päevapalk 1,37 kopikat aastas. Kõige madalamad töötasud olid lihttöölistel, kes keskmiselt teenisid 86 kopikat ja murupanijatel, kes teenisid keskmiselt 87 kopikat. Kõige kõrgem keskmine palk oli voorimeestel, 2,51 rubla. Neile järgnesid maalrid ja pottsepad, kes teenisid keskmiselt 1,85 rubla päevas.

Tabel 5. Tööliste keskmine päevapalk Rakveres perioodil 1885-1912.

¹⁷⁰ EAA, 33-3-2790

¹⁷¹ EAA, 33-3-2894

3.5 Tallinn

1885. aastal märgiti ehitustööliste palgad Tallinnas I, II ja III kvartalis ja mais.¹⁷² Lihttöölised said 90 kopikat ja see oli väiksem päevapalk ehitustööliste seas. Murupanijad teenisid 1,2 rubla ja puusepad said neist 10 kopikat enam. Mürseppade päevapalk oli 1,4 rubla. Tislerid, klaassepad, kiviraidurid ja krohvijad teenisid poolteist rubla päevas. Saagijad, pottsepad, maalrid, plekksepad ja sepad said töötasuks kaks rubla. Sillutajad teenisid 2,5 rubla, mis oli suurim palk Tallinna ehitustööliste seas. Palgad püsisid terve aasta vältel samad ning ühtegi muutust ei toimunud. Voorimeeste palku ei ole 1885. aastal märgitud. Keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,66 rubla. 1886. aasta sissetulekute säilikut ei ole säilinud.

1887. aasta palgad on kogutud jaanuaris, mais ja septembris.¹⁷³ Võrreldes 1885. aastaga, on ainult pottseppade ja tislerite palk sama, teiste ehitustööliste sissetulekutes on toimunud muudatused. Terve aasta vältel kehtisid samad palgad. 1887. aastal said lihttöölised 75 kopikat päevas, mis oli kõige väiksem palk vaadeldavate tööliste seas. Murupanijad said rubla ja puusepad neist viis kopikat enam. Mürseppade päevapalk oli 1,1 rubla ning saagijad ja krohvijad said 1,2 rubla. Klaassepad teenisid 1,3 rubla päevas. Seppade, maalrite ja plekkseppade sissetulek oli 1,6 rubla. Sillutajad teenisid 1,8 rubla ning suurim sissetulek oli voorimeestel, milleks oli 2,5 rubla päevas. Aasta keskmine päevapalk oli 1,43 rubla.

1888. aastal koguti ehitustööliste sissetulekute andmeid jaanuaris, mais ja septembris.¹⁷⁴ Tallina ehitustööliste palgad olid samad, mis 1887. aastal. Ka 1889. aastal, mil palgad koguti jaanuaris ja mais, ei toimunud sissetulekute suurustes muutusi.¹⁷⁵ Keskmine päevapalk oli jätkuvalt 1,43 rubla.

1890. aastal koguti päevapalgad jaanuaris ja septembris.¹⁷⁶ Jaanuaris kehtisid samad palgad, mis eelmistel aastatel. Septembris langetati puuseppade palka 1,05 rublalt ühele rublale. Saagijate palka langetati 20 kopika, maalrite, seppade ja

¹⁷² EAA, 33-3-1642

¹⁷³ EAA, 33-3-1701

¹⁷⁴ EAA, 33-3-1736

¹⁷⁵ EAA, 33-3-1872

¹⁷⁶ EAA, 33-3-1917

plekkseppade palka 10 ja sillutajate palka 30 kopika võrra. Voorimeeste sissetulek vähenes 1 rubla võrra, mis oli suurim palgalangus. Mürseppade ja krohvijate palk seevastu tõusis 10 kopika võrra. Klaasseppade ja murupanijate palk kasvas 20 kopika jagu. Aasta keskmine päevapalk oli 1,39 rubla, mis on neli kopikat vähem kui viimasel kolmel aastal.

1891. aasta päevapalgad pärinevad jaanuari kuust.¹⁷⁷ Taas kehtivad samad palgad, mis 1890. aasta jaanuaris. See teeb keskmiseks päevapalgaks jälle 1,43 rubla. Ka 1892. aastal koguti palgad jaanuaris ning kehtisid samad päevapalgad ning keskmine sissetulek püsis muutumatult.¹⁷⁸

1893. aastal koguti ehitustööliste palku taas jaanuaris.¹⁷⁹ Lihttööliste ja puuseppade palku tõsteti viie kopika võrra. Mürseppade ja krohvijate päevapalk kerkis 10 kopika jagu. Teiste tööliste palgad ei muutunud. Tallinna ehitustööliste keskmine päevapalk 1893. aastal oli 1,45 rubla.

1894. aasta päevapalgad koguti jaanuaris ja veebruaris.¹⁸⁰ Jaanuaris tõusis puuseppade palk taas viie kopika võrra. Kiviraidurid said 30 kopikalise palgalisa. Krohvijate sissetulekut vähendati 10 kopika jagu. Teiste tööliste palgades ei toimunud nihkeid. Veebruaris kehtisid samad päevapalgad mis jaanuaris. 1894. aasta keskmine päevapalk oli 1,46 rubla.

1895. aastal koguti päevapalgad jaanuaris.¹⁸¹ Lihttööliste palgad vähenesid 5 kopika võrra. Rohkem muutusi päevapalkades 1895. aastal ei toimunud. Lihttööliste palgalangus ei muutnud oluliselt ehitustööliste keskmist palka ja selleks jäi 1,46 rubla. Palgad püsisid stabiilselt kolm aastat järjest ja ei kõikunud ka 1896. ja 1897. aastal.¹⁸² 1896. aastal streikisid voorimehed ja kutsarid Tallinna kesklinnas, nõudes suuremat palka. Siiski ei toimunud säilikute andmete põhjal palgatõusu.¹⁸³

¹⁷⁷ EAA, 33-3-1952

¹⁷⁸ EAA, 33-3-1972

¹⁷⁹ EAA, 33-3-2008

¹⁸⁰ EAA, 33-3-2030

¹⁸¹ EAA, 33-3-2067

¹⁸² EAA, 33-3-2096, EAA, 33-3-2128

¹⁸³ **Karsten Brüggemann, Ralph Tuchtenhagen.** Tallinna ajalugu. Tallinn 2013, lk 234.

1898. aastal märgiti tööliste päevapalgad jaanuaris, mais, juunis ja augustis.¹⁸⁴ Jaanuaris tõusis krohvijate päevapalk 30 kopika võrra. Mais on saagijate palk märgitud 1,15 kuni 1,3 rubla varasema 1,2 rubla asemel. Mürseppade palk oli nüüd vahemikus 1,2 kuni 1,5 rubla varasema 1,2 asemel. Sillutajate palgaks määrati üks kuni 1,8 rubla varasema 1,8 asemel. Mais kehtestatud palgad kehtisid ka juunis. Taas muudeti mitmete ehitustööliste palku augustis. Lihttööliste palgaks määrati üks rubla. Puuseppade palk kasvas 15 kopika võrra. Kiviraidurite, krohvijate, seppade ja plekkseppade palka tõsteti kahe rublani. Mürsepad ja klaassepad teenisid peale palgatõusu 1,5 rubla päevas. Sillutajate ja maalrite päevatasuks sai 1,8 rubla. Pottsepad teenisid 30 kopikalise palgakõrgenduse. Tänu mitmetele muutustele ja palgakõrgendustele teenisid ehitustöölised Tallinnas 1898. aastal keskmiselt 1,54 rubla päevas.

1899. aastal koguti andmeid päevpalkade kohta jaanuaris.¹⁸⁵ Lihttööliste, maalrite ja pottseppade palk tõusis 20 kopika võrra. Tislerite, puu- ja klaasseppade palka suurendati poole rubla võrra. Krohvijate, plekkseppade ja seppade palk kasvas veerand rubla. Mürseppade päevapalk kasvas 10 kopika jagu. Murupanijad said lisaks 40 kopikat. Suurim palgatõus oli voorimeestel, kes varasema 2,5 rubla asemel hakkasid teenima 4 rubla. Samuti langes kahel erialal päevapalk. Saagijad kaotasid palgast veerand rubla ja kiviraidurid 20 kopikat. Keskmine päevapalk 1899. aastal kasvas pea poole rubla võrra. Uueks keskmiseks ehitustööliste päeva sissetulekuks oli 2,04 rubla.

1900. aastal koguti ehitustööliste palgad jaanuaris.¹⁸⁶ Maalrite palk kasvas 25 kopika võrra ja voorimeeste palk kasvas pool rubla. Teiste ehitustööliste palgad püsisid eelmise aastaga samal tasemel. Keskmiseks päevapalgaks oli 2,09 rubla.

1901. aastal märgiti palgad üles taas jaanuaris.¹⁸⁷ Pärast mitme aastast palkade kasvu tõi 20. sajandi esimene aasta kaasa väikse palgalanguse. Puuseppade, pottseppade ja sillutajate palgad vähenesid 30 kopika võrra. Tislerite töötasuks märgiti varasema kahe rubla asemel 1,8 kuni kaks rubla. Saagijate palk langes 15 kopika võrra. Kiviraidurite, klaas- ja mürseppade palgast võeti 20 kopikat vähemaks. Krohvijate palk vähenes 45 kopika võrra. Maalrid ja plekksepad kaotasid palgast vähem, viis

¹⁸⁴ EAA, 33-3-2165

¹⁸⁵ EAA, 33-3-2200

¹⁸⁶ EAA, 33-3-2255

¹⁸⁷ EAA, 33-3-2311

kopikat. Murupanijate töötasu vähendati 10 kopikat, seppade tasu 25 kopikat ja voorimeeste tasu pool rubla. Keskmine päevapalk 1901. aastal oli 1,88 rubla, mis on rohkem kui näiteks 1898. aastal. 1902. aastal kehtisid samad päevapalgad, mis 1901. aastal.¹⁸⁸

1903. aastal koguti palgaandmed taas jaanuaris.¹⁸⁹ Lihttööliste palgaks märgiti varasema 1,2 rubla asemel 80 kopikat kuni 1,2 rubla. See muutus langetas keskmist päevapalka ühe kopika võrra.

1904. aastal märgiti päevapalgad jaanuaris.¹⁹⁰ Pottseppade, krohvijate, maalrite ja plekkseppade palk vähenes 20 kopika jagu. Ülejäänud ehitustööliste palgad ei vähenenud ega suurenenud. Aasta keskmine päevapalk kahanes taas ning selleks oli 1,81 rubla.

1905., 1906. ja 1907. aastal koguti palgaandmeid jaanuaris.¹⁹¹ Neil aastatel ei toimunud ehitustööliste päevapalkadega muutusi ning keskmine päevane sissetulek püsis stabiilselt 1,81 rubla.

1908. aastal koguti ehitustööliste sissetulekud jaanuaris ja detsembris.¹⁹² Lihttööliste päevapalk oli 1 rubla kuni 1,2 rubla. Müürseppade palk kasvas jaanuaris 10 kopika võrra. Pottseppade palk määrati varasema kahe rubla asemel 2 kuni 2,5 rubla. Seppade palk muutus 2 rubla asemel kaks kuni 2,5 rubla päevas. Detsembris said müürsepad 1,4 kuni 1,6 rubla päevas. Ka krohvijatele seati palgavahemik, milleks oli 1,5 kuni 1,8 rubla. Rohkem muutusi detsembris ei toimunud. Aasta keskmiseks päevapalgaks kujunes 1,85 rubla.

1909. aastal kehtisid Tallinnas samad palgad, mis 1908. aasta detsembris.¹⁹³ Keskmine päevapalk oli 1,86 rubla. Samad palgad kehtisid ka 1910 ja 1911. aastal.¹⁹⁴

¹⁸⁸ EAA, 33-3-2349

¹⁸⁹ EAA, 33-3-2392

¹⁹⁰ EAA, 33-3-2436

¹⁹¹ EAA, 33-3-2481, EAA, 33-3-2516 ja EAA, 33-3-2539

¹⁹² EAA, 33-3-2588

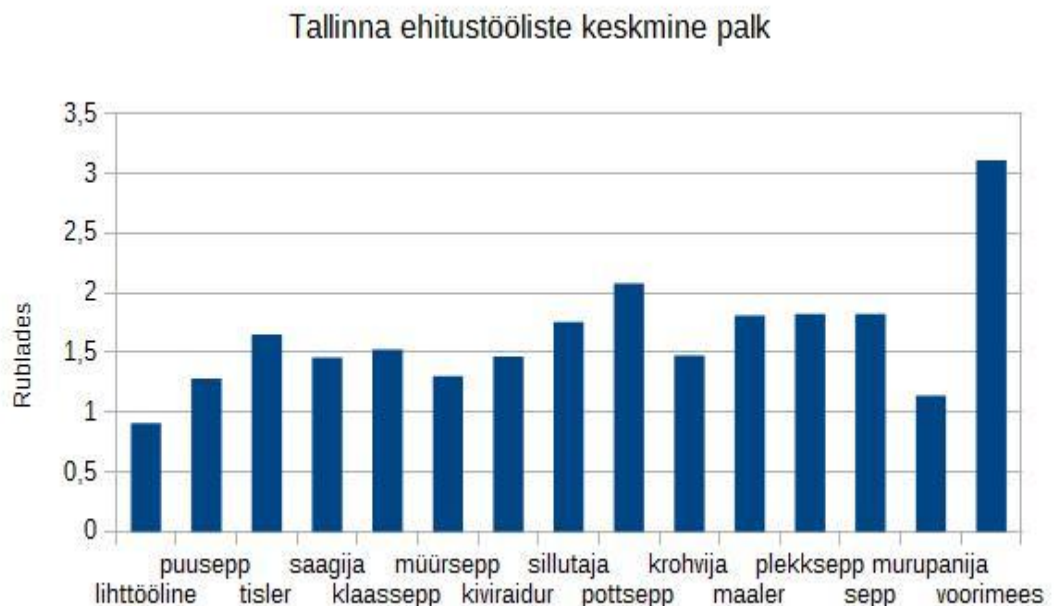
¹⁹³ EAA, 33-3-2656

¹⁹⁴ EAA, 33-3-2730, EAA, 33-3-2789

1912. aastal märgiti palgad taas jaanuaris.¹⁹⁵ Lihttööliste, tiserite, krohvijate ja seppade palgad ei olnud enam piiratud vahemikega, vaid taas kehtestati konkreetset päevapalgad. Lihttööliste päevapalgaks sai 1,3 rubla. Tiserid, saagijad, klaassepad, kiviraidurid ja krohvijad teenisid 1912. aastal 1,8 rubla päevas. Sillutajate palk kasvas 5 kopika võrra. Pottseppade palgaks märgiti varasema 2 kuni 2,5 rubla asemel 1,6 kuni 2,5 rubla. Seppade palgaks ei olnud enam 2 kuni 2,25 rubla, vaid kaks rubla. Aasta keskmine palk oli 1,88 rubla.

Tallinna keskmiste päevapalkade graafik asub Lisas 5. Kuna 1886. aasta säilik puudub, võeti selle aasta keskmiseks palgaks 1885. ja 1887. aasta palkade aritmeetiline keskmine. Üle 28 aasta oli keskmiseks ehitustööliste töötasuks päevas 1,67 rubla. Keskmine töötasu langes seitsmel aastal ja kasvas kaheksal aastal. Keskmiselt kasvas Tallinnas ehitustööliste päevapalk 0,7 kopika võrra, mis on väga pisikene kasv. Suurim keskmise päevapalga tõus oli 53 kopikat ja see toimus 1904. aastal. Suurim palgalangus oli 21 kopikat 1901. aastal. Kõige madalam töötasu Tallinna ehitustööliste seas oli lihttöölisel, kes teenisid keskmiselt 91 kopikat päevas. Suurima palga teenijad olid voorimehed, kes teenisid päevas keskmiselt 3,11 rubla.

Tabel 6. Tööliste keskmine päevapalk Tallinnas perioodil 1885-1912.

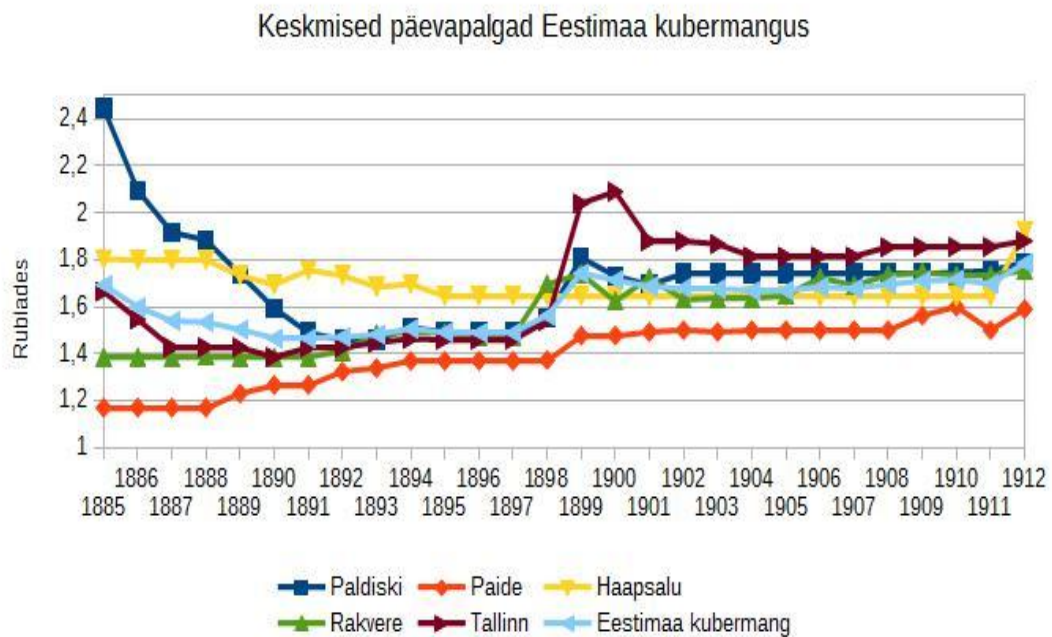

¹⁹⁵ EAA, 33-3-2901

4. EESTIMAA KUBERMANG

Vaatlesime viite Eestimaa kubermangu linna eraldi ning nüüd on võimalik teha järeldusi kubermangu enda kohta. Tabel keskmiste päevapalkade kohta asub Lisas 6.

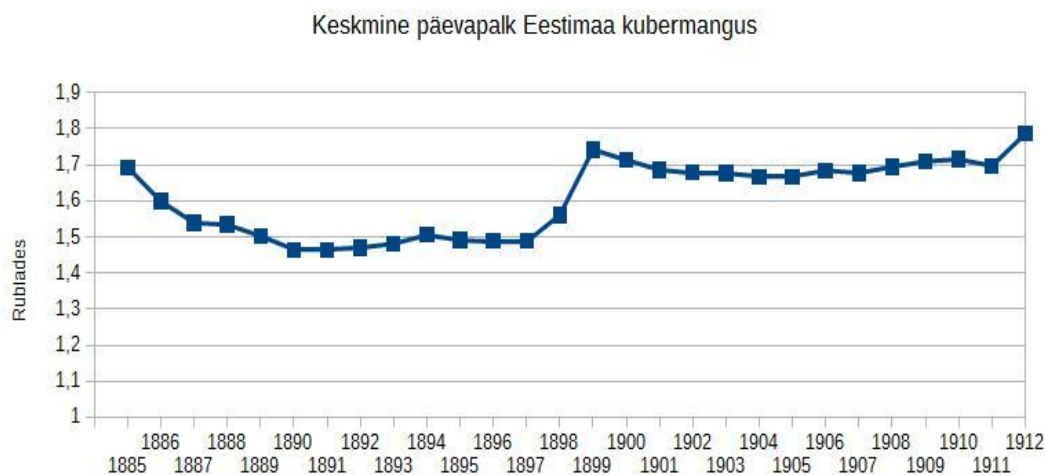
Graafik 1 - Eestimaa kubermangu linnade keskmised päevapalgad ja kubermangu keskmine päevapalk.

Graafikus 1 on kujutatud linnade ja kubermangu ülese keskmise palga muutumine. Selgub, et kõige madalamad päevapalgad olid Paide linnas. Paide puhul on näha, kuidas sissetulek kasvab perioodi jooksul ning tagasiminekuid on vähe. Palgad Rakveres olid väga lähedal kubermangu keskmisele, kõikudes periooditi ühel ja teisel pool keskmist. Paldiski keskmine töötasu 1885. aastal on kõrgem kui ühelgi teisel aastal ning kõrgelt üle kubermangu keskmise. Paldiski töötasud püsisid 1880. aastatel kõrged. Alates 1890. aastatest saavad Paldiski ehitustöölised palka, mis on natukene üle kubermangu keskmise, püsid keskmise päevapalga tasemele väga lähedal. Paldiski on ainuke linn, kus päevapalk 1885. aastal ületas töötasu 1912. aastal, teistes linnades on olukord vastupidine. Haapsalu päevapalk oli 19. sajandi lõpuni keskmisest kõrgem ning 20. sajandil saavad linna ehitustöölised kubermangu keskmisele lähedast palka. Tallinnas on olukord vastupidine. 19. sajandi lõpuni saadakse keskmisest madalamat

palka ning alates 1899. aastast on sissetulekud kõrgemad. 1880. aastate teisel poolel langevad palgad enamuses kubermangu linnades ning 1890. aastatel on need küllaltki stabiilsed. 1899. aastal tõstetakse oluliselt ehitustööliste palku, välja arvatud Haapsalus. 1900. ja 1901. aastal toimub väike langus, millele järgneb pikem stabiilsusperiood. Suurem tõus sissetulekutes toimub 1911. ja 1912. aastal. 1885. aastast kuni 1889. aastani on kõrgeimad palgad Paldiskis. 1890. aastast 1897. aastani saavad enim palka Haapsalu ehitustöölised ja 1898. aastal Rakvere töölised. 1899. aastast alates on suurim sissetulek Tallinnas ning 1912. aastal taas Haapsalus. Vaatame kubermangu keskmist päevast sissetulekut eraldi.

Graafik 2. Eestimaa kubermangu keskmine palk 1885-1912.

Perioodil 1886 kuni 1891 langes kubermangu keskmine päevapalk iga aastaga. 1885. aastal said ehitustöölised keskmiselt 1,69 rubla päevas ning 1891. aastal 1,46 rubla. See tähendab, et langus oli 13,62%. 1880.-ndete aastate alguses oli Venemaa majanduses kriis.¹⁹⁶ Tööd oli küllalt raske leida näiteks Haapsalus ja Tallinnas, neis linnades oli tollal palju töötuid.¹⁹⁷ Tallinnas oli töölistel 1886. aastal raskusi majandusliku heaolu aastail kõrgeks tõstetud üüride tasumisega käesoleval kriisiajal.¹⁹⁸ 1892. aastast kuni 1894. aastani kasvas keskmine päevapalk, jõudes 1,51 rublani. Võrreldes 1891. aastaga tähendas see, et palgad kasvasid 1894. aastaks 2,81%. 1895. ja 1896. aastal taas langesid päevapalgad Eestimaa kubermangus. Seekord oli langus

¹⁹⁶ **Artur Vassar.** Kapitalistliku tööstuse arenemine // Eesti NSV ajalugu. 2. köide, XIX sajandi 50-ndaist aastaist kuni 1917. aasta märtsini. Tallinn 1963, 93; **Raimo Pullat.** Tallinast ja tallinlastest. 1871-1917. Tallinn 1966, lk 32.

¹⁹⁷ Eesti Postimees 1885, nr. 4, 23.01, lk 2. Eesti Postimees 1885, nr. 44, 30.10, lk 3.

¹⁹⁸ Eesti Postimees 1886, nr. 25, 21.06, lk 1. Eesti Postimees 1886, nr. 39, 30.09, lk 2.

1,14%. 1897. aastal ei toimunud muutusi üheski kubermangu linnas ja seega püsis keskmine sissetulek muutumatult. 1898. ja 1899. aastal kasvasid palgad ja eriti viimasel aastal oli kasv suur. 1898. aastal kasvasid töötasud keskmiselt 4,9% ja 1899. aastal 11,59%. Majanduse edenemisest andis aimu ka riigieelarve suurenemine 1899. aastal.¹⁹⁹ 19. sajandi lõpus oli Venemaal majanduslik tõus, mis tõi kaasa tootmise suurendamise. Kahjuks toodeti rohkem kui rahvas osta jõudis ja see tõi kaasa majanduskriisi, mis kestis 1900-1903.²⁰⁰ Eestimaa kubermangus langesid nominaalpalgad kuni 1904. aastani. Võrreldes 1899. aastaga oli töötasud vähenenud 1904. aastaks 4,32%. 1905. aasta, mil toimus palju streike, ei toonud kaasa muutusi keskmises päevapalgas. Keskmine töötasu oli sama suur kui 1904. aastal. Keskmine palk tõusis 1906. aastal, mil palgad kasvasid 1,03%. 1907. aastal toimus jälle langus, mis oli üsna väike, 0,39%. 1907. aastal oli keskmine päevapalk 1,68 rubla. 1908-1910 kasvasid sissetulekud ning 1910 aastal teenisid ehitustöölised Eestimaa kubermangus keskmiselt 1,72 rubla. See tähendab, et töötasu suurenes 2,26%. 1905. aasta streikide ajal nõudsid töölised lühemat tööpäeva. Tööstusettevõtetes vähendatigi tööpäeva pikkust.²⁰¹ Ehitustöölise tööpäev vähenes Tallinnas ametlikult 1908. aastal. Siis on säilikutes varasem 12 tunnine tööpäev maha tõmmatud ja asendatud 10 tunnise.²⁰² Jaanuaris kehtis 12 tunnine tööpäev ja detsembris 10 tunnine. Oluline on märkida, et tööpäeva pikkuse vähenemine ei toonud kaasa kaotust palgas. Säilikutest ei tule välja, kas ja kuna muutus ehitustöölise tööpäeva pikkus kubermangu teistes linnades. 1911. algas Venemaal uus tööstuslik tõus, kuid esialgu võrreldes eelmise aastaga toimus palkades langus.²⁰³ Palgad langesid 1,07%. 1911. aastal elavnes taas vahepeal soikujäänud elamuehitus.²⁰⁴ Majandusliku tõusu on märgata, kui vaadata 1912. aasta päevapalku. Sel aastal oli keskmiseks palgaks 1,79 rubla. Kubermangu keskmine palk kasvas 1912. aastal 5,25%. Kogu perioodi vältel kasvas keskmine palk 10 kopika võrra ehk 5,4%.

Ehitustöölise seas olid igas linnas madalaimad palgad lihttöölistel. Nende keskmine päevapalk 1885. aastast 1912. aastani oli alla umbes 90 kopika. Neist natuke rohkem teenisid murupanijad, keskmiselt 101 kopikat. Saagijad teenisid keskmiselt 1,25

¹⁹⁹ Eesti Postimees 1899, nr. 3, 14.01, lk 1.

²⁰⁰ **O. Karma.** Tööstuslikult revolutsioonilt sotsialistlikule, lk 240. **M. Pihlamägi.** Eesti Industrialiseerimine, lk 34. **E. Tomson.** Eesti Majandusajalugu, lk 14.

²⁰¹ **Tiit Rosenberg.** Tööliskonna olukord ja töölisliikumine // Eesti ajalugu V. Tartu 2010, lk 169.

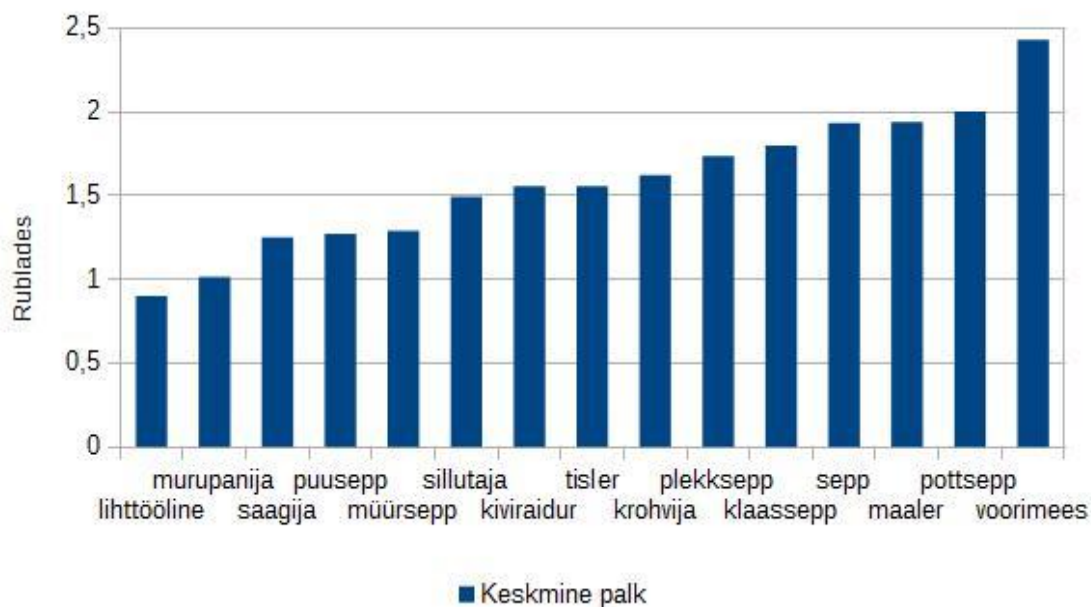
²⁰² EAA, 33-3-2588

²⁰³ **O. Karma.** Tööstuslikult revolutsioonilt sotsialistlikule, lk 284.

²⁰⁴ **E. Mäsa.** Elamistingimustest Tallinna eeslinnades, lk 28.

rubla ja puuseppade sissetulek oli kahe kopika võrra suurem. Igas linnas teenisid suurimat keskmist palka voorimehed. Nende keskmine päevapalk oli 2,43 rubla. Järgmine tulutoovaim amet oli pottseppadel, kes teenisid päevas umbes 2 rubla. Sissetuleku suuruse järgi kolmandal kohal on maalrid, teenides keskmiselt 1,94 rubla. Kõikide linnade ja aastate vältel kujunes keskmiseks palgaks 1,61 rubla.

Graafik 3. Eestimaa kubermangu ehitustöölise keskised päevapalgad 1891-1912.

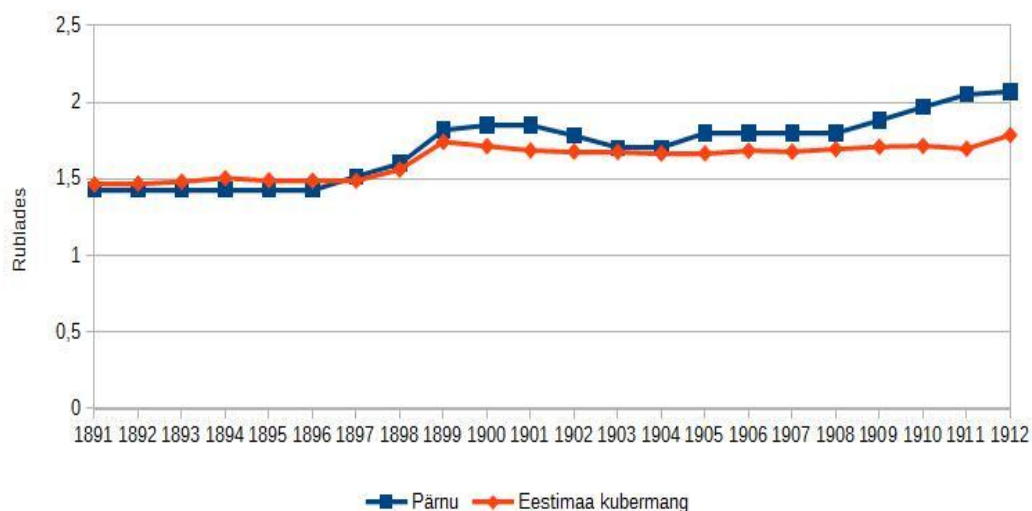
Palku uurivad ajaloolased püstitavad tihti hüpoteesi, et suurlinnades oli palk kõrgem.²⁰⁵ Rahvaarvu poolest oli Tallinn suurim linn Eestimaa kubermangus.²⁰⁶ 1885-1889. aastani oli keskmine päevapalk Paldiskis, kubermangu väikseimas linnas, Tallinnast kõrgem. Ka Haapsalu keskmine sissetulek ületas Tallinna oma. Haapsalu töölised said kõrgeimat keskmist palka 1890. aastast 1897. aastani. 1898. aastal teenisid enim Rakvere ehitustöölised. Muutus toimus 1899. aastal, mil palgad tõusid oluliselt ning Tallinna ehitustöölised hakkasid saama kubermangu kõrgeimat töötasu. Võib öelda, et alates 20. sajandist hakati suurimas linnas maksma kõrgemaid palku kui väikelinnades. Kuid 1912. aastal oli taas Haapsalus kubermangu linnadest kõrgeim keskmine päevapalk.

²⁰⁵ R. C. Allen. The Great Divergence, lk 413.

²⁰⁶ R. Pullat. Eesti linnad ja linlased, lk 47.

Võrdleme Eestimaa kubermangu keskmist sissetulekut Pärnu linna ehitustöötajate palkadega perioodil 1891-1912. Pärnu linnas on vaadeldud järgmiste töötajate sissetulekuid ja keskmine sissetulek on arvutatud nende sissetulekute põhjal: müürsepp, krohvija, puusepp, pottsepp ja sepp.²⁰⁷

Graafik 4. Eestimaa kubermangu ehitustööliste ja Pärnu ehitustööliste keskmine päevapalk 1891-1912.

Oluline on märkida, et Pärnu ehitustöölisi esindavad vaid viis eriala, samas kui Eestimaa kubermangus on vaatluse all viisteist erinevat ametit. Lisaks ei ole Pärnus arvestatud ka murupanijate ja lihttööliste palku, kes teenisid kõige vähem, mis kindlasti viiks Pärnu keskmist palka alla. Kuid vaadates graafikut, tuleb tõdeda, et palga liikumise suund on sarnane. Näiteks palkade suurem kasvamine 1898.-1899. ja 1912. aastal.

²⁰⁷ EAA, F. 3569 n. 1, s. 1365-1375.

5. ÜLALPIDAMISKULUD 1905. JA 1908 AASTAL

Palkade uurimise juures on oluline leida vastus küsimusele: kas palgad võimaldasid normaalse äraelamise? Selle all mõeldakse, kas palka saadi piisavalt, et katta kulud elukohale, toidule, tarbekaupadele ja jaguks natuke ka kultuurile? Valime 1905. aasta, et uurida, kas ehitustööliste palgad võimaldavad “inimese moodi” äraelamise, sest sellest aastast pärineb lugejakiri Teataja toimetusse, kus arutatakse palju kulub aastas ühe Tallinnas elava viieliikmelise töölispere ülalpidamiseks.²⁰⁸ Kulutused jagatakse kolme gruppi ja loetletakse üles järgmiselt: a) korter - üür 72 rubla; puud 18 rbl. ; valgustus (petrooleum, tikud, tahid jne) 4,18 rbl; mööbliga seotud kulud 5 rbl. Kokku korterile 99 rubla 18 kopikat. b) söök - leib 43 rbl 80 kop; liha 28 rbl 8 kop; või 46 rbl 80 kop; kartul 15 rbl 60 kop; silgud 7 rbl 80 kop; jahu 6 rbl 24 kop; sai 18 rbl 50; piim 29 rbl 20 kop; kohv 7 rbl 20 kop; tee 8 rbl; suhkur 47 rbl 45 kop; tangud 8 rbl 32 kop; aedvili 10 rbl; sool 80 kop. Kokku toidukraamile 280 rubla 11 kopikat. c) riided jne - talvepalitule 10 rbl; ülikonna riided 15 rbl; mütsid 2 rbl; saapad 10 rbl; kalossid 2 rbl 20 kop; pesu 10 rbl; seep 6 rbl; saunas käimine 2 rbl 20 kop, toidunõud 2 rbl; naisteriided 20 rbl; riided ja saapad kolmele lapsele 10 rbl; laste kooliraha 50 rbl; lasteraamatud 8 rbl. Kokku riietusele ja muule 167 rubla 70 kopikat. Kõik kulud kokku 546 rubla 89 kopikat. Väljaminekute hulka ei ole liidetud kulu alkoholile ja kirjandusele. Samuti lisatakse, et teatris käimine, arstide külastus ja kirikumaksude tasumine võtab ka sissetulekust osa. Niisiis saab hädavajalike kulutuste juurde lisada veel 60 rubla. Kõiki kulusid kokku liites, saadakse hinnanguliselt Tallinnas elava viieliikmelise perekonna aastasteks ülalpidamiskuludeks minimaalselt 606 rubla 89 kopikat.

Meile on teada ehitustööliste päevapalgad 1905. aasta jaanuarist.²⁰⁹ Vaatame kas töölistel oli võimalik teenida aasta jooksul piisavalt raha, et võimaldada perele korralik äraelamine. Aastas on 365 päeva, kuid kõik neist ei ole tööpäevad. Tavaliselt ei töötatud pühapäevadel ning riigi- või usupühadel. Aastas oli umbes 299 tööpäeva.²¹⁰ Arvestades 299 tööpäevaga, peaks tööline saama päevas 2 rubla ja 3 kopikat palka, et teenida aastas kokku 606,89 rubla.

²⁰⁸ Teataja 1905, nr. 80, 12.04, lk 3.

²⁰⁹ EAA, 33-3-2481

²¹⁰ **Tiit Rosenberg.** Tööliskonna olukord ja töölisliikumine // Eesti ajalugu V, lk 167.

Lihttöölised teenisid 1905. aastal 80 kopikat kuni 1,2 rubla päevas. See tähendaks, et nad peaksid töötama 758,6 kuni 505,7 päeva, et teenida 606 rubla. Murupanijad teenisid 1,3 rubla päevas. Murupanijad peaksid tööl käima 466,8 päeva, et teenida vajaminev summa. Mürseppade päevane töötasu oli 1,4 rubla, mis tähendab et 606 rubla teenimiseks tuleks töötada 433,5 päeva. Sillutajate ja puuseppade päevapalk oli 1,5 rubla, mis tähendab, et nende ametite pidajad peaksid töötama 404,6 päeva. Krohviidajad, kiviraidurid ja saagijad teenisid 1,6 rubla. Nemad peaksid töötama 379,3 päeva. Klaassepad teenisid 1,8 rubla ja peaksid töötama vastavalt 337,2 päeva. Tislerid teenisid päevas 1,8 kuni kaks rubla. Tislerid peaksid tööl käima 303,4 kuni 379,3 päeva, et pere toetamiseks piisavalt teenida. Maalrid, sepad, plekk- ja pottsepad teenisid 2 rubla päevas ja neil tuleks töötada 303,4 päeva, et saada 606,89 rubla. Suurima palga said Tallinnas voorimehed, teenides päevas 4 rubla. See teeks voorimeestele 151,7 tööpäeva, et teenida vajalik summa.

Vaadeldes kui palju päevi pidid erinevate ametite esindajad töötama, et teenida 606,89 rubla, selgub et enamuse ei oleks suutnud 1905. aastal üksinda ülal pidada viieliikmelist peret. Ainult voorimehed suutsid teenida aasta jooksul piisava summa. Ehitustöölisena töötav isik ei suutnud ainsana töötades pere toetada, vaid ka teised liikmed pidid tööl käima ja lisa teenima. Või pidid ehitustöölised leidma mingi kõrvaltöö. Arvestades, et Tallinna ehitustöölise tööpäev oli 1905. aastal 12 tundi pikk, siis ei jäänud muu ametiga tegelemiseks ja puhkamiseks palju aega. Lugejakirja järgi olid kulud toidule ja korterile kokku 379,29 rubla. 299 tööpäeva aastas töötades, suudavad kõik ehitustöölised peale lihttöölise selle raha teenida, kuid riiete, tarbekaupadele ja kultuurile kulutamiseks jäänuks minimaalne summa. Järelikult ei suutnud ehitustöölised 1905. aastal oma palgaga perele võimaldada "inimese moodi" elu.

1908. aasta ülalpidamiskulud pärinevad Tallinna puutöölise, pottseppade ja maalrite ametiühingutenõukogu koosolekul arutatud materjalist, mis on kättesaadavad Hans Pöögelmanni teoses "Palgatööline ja elu-ülespidamine."²¹¹ Sellel koosolekul arutati, kui palju kulub aastas neljaliikmelise pere (vanemad + kaks last) ülalpidamiseks. Leiti, et kulud on kokku 600 rubla. Kulud on järgmised: söök 230 rubla, korter 84 rbl,

²¹¹ H. Pöögelmann. Palgatööline ja elu-ülespidamine, lk 32.

puud 24 rbl, riided 108 rbl, kinnintamine (ilmselt kindlustus) 108 rbl, kirjandus (raamatud ja ajalehed) 10 rbl, saunas käimine 9 rbl, valgustus 5 rbl, puhtuse eest hoolitsemine 6 rbl, tööriistade kulu 4 rbl, laste koolitamine 20 rbl, kogukonna ja ühisuse maks 4 rbl, mitmesugused väljaminekud 40 rbl. Kuigi vaadeldavas peres on üks laps vähem arvestatud kui 1905. aastal, on kulud sarnased. Tallinna ehitustööliste palgad 1908. aastast pärinevad jaanuarist ja detsembrist.²¹² Jaanuaris oli tööpäev 12 tundi ja detsembris 10 tundi pikk. Töötundide vähendamine ei langetanud tööliste palka, need püsisid enamjaolt muutumatult. Arvestades taas, et aastal oli 299 tööpäeva, peaks tööline teenima päevas 2 rubla ja 1 kopika, et teenida 600 rubla.

1908. aastal said mitmed tööliselised päevas alla kahe rubla palka. Sellisteks töölisteks olid: lihttöölised, puusepad, saagijad, klaassepad, müürsepad, kiviraidurid, sillutajad, krohvijad ja murupanijad. Nende tööliste palgad olid ühest kuni 1,8 rublani päevas. See tähendab, et aastased sissetulekud olid alates 299 rublast 538,2 rublani. Tislerite päevapalk jäi vahemikku 1,8 kuni 2 rubla ehk suurema palgaga tisleritel oli võimalus teenida aastal 598 rubla, mis on peaaegu soovitatav summa pere ülalpidamiseks. Maalrite ja plekkseppade päevapalgaks oli fikseeritud 2 rubla, mis tähendab, et ka nende ametite esindajad said aastal 598 rubla. Seppade töötasu oli 2 kuni 2,25 rubla päevas ehk seppadel oli võimalus aasta jooksul teenida kokku 672,75 rubla. Pottsepad teenisid päevas 2 kuni 2,5 rubla ning aasta jooksul oli maksimaalselt võimalik teenida 747,5 rubla. Kõrgeim palk oli taas voorimeestel, kes said päevas 4 rubla. See tähendab, et aasta jooksul oli võimalik teenida 1196 rubla. Tegemist on ideaal-sissetulekuga, eeldades, et ehitustöölised tegid tööd igal regulaarsel tööpäeval. Tegelikult võis esineda ajutist töölt puudumist näiteks haiguse korral või mõnel muul põhjusel. Meile teadaolevalt esines ehitustööliste seas ka hooajalist töötust, kus ilmastikuolude tõttu ei töötatud kogu aasta vältel.²¹³ Ilmselt ei teeninud ükski ehitustööline nii palju palka kui arvutuste põhjal oleks võimalik teenida.

Eeldades, et 1908. aastal töötasid kõik ehitustöölised 299 päeva aastal, ei teeninud lihttöölised, puusepad, saagijad, klaassepad, müürsepad, kiviraidurid, sillutajad, krohvijad ja murupanijad piisavalt, et neljaliikmelist pere ülal pidada. Nende ametite pidajad oleksid pidanud leidma lisasissetuleku ja/või töötama pidid ka teised

²¹² EAA, 33-3-2588

²¹³ H. Pöögelmann. Palgatööline ja elu-ülespidamine, lk 51.

pereliikmed. Tislerite sissetulek oli peaaegu 600 rubla, mis tähendab, et pere sai peaaegu kõike lubada, mida minimaalselt vajati. Sepad, pottsepad ja voorimehed teenisid piisavalt, et pere “inimese moodi” elada saaks ning võib-olla jäi perel natuke raha ülegi.

Hans Pöögelmani hinnangute kohaselt teenisid ehitustöölised aastas 200 kuni 250 rubla.²¹⁴ Pöögelman on välja toonud ehitustöölise päevapalgad, mis ei lähe Tallinna linnavalitsuse andmetega kokku. Tema andmetel teenis puusepp 100-140 kopikat päevas, säilikutes on palgaks märgitud 150 kopikat. Pöögelmani järgi teenisid maalrid 90-150 kopikat päevas, arhiiviallika järgi aga 2 rubla. Pöögelmann märgib pottseppade päevapalgaks 150-200 kopikat, tegelikult oli see määratud 2 kuni 2,5 rubla. Pöögelmani järgi said müüritöölised 120-150 kopikat päevas, aga müürseppade päevapalgaks Tallinnas oli 1,5 rubla jaanuaris ja detsembris 1,4 kuni 1,6 rubla.²¹⁵ Seega Pöögelmanni andmed päevapalkade kohta pole kas tõesed ning ka tema hinnang ehitustöölise aastase sissetulekute kohta on ekslikud või vastupidi on tõesed ja tema andmed pärinevad teistest allikatest. Võimalik, et Pöögelmann kirjeldab netosissetulekuid ning erinevus tuleneb sellest. Kui palju pidid töölised Eestimaa kubermangus maksma makse ehk neto- ja brutosissetulekud on hetkel uurimata teema. Uuritud on Eesti vabariigi aegseid maksukorraldusi.²¹⁶

²¹⁴ Samas, lk 51.

²¹⁵ EAA, 33-3-2588. **H. Pöögelmann**. Palgatööline ja elu-ülespidamine, lk 51.

²¹⁶ **Jaak Valge**. Lahtirakendamine. Eesti vabariigi majanduse stabiliseerimine 1918-1924. Tallinn 2003.

KOKKUVÕTE

Magistritöös uuriti ehitustööliste palku Eestimaa kubermangu linnades 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses, täpsemalt perioodil 1885 kuni 1912. Vaatluse all olid Paldiski, Paide, Haapsalu, Rakvere ja Tallinna linn. Töö peamiseks allikaks on Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teedekomisjoni poolt kogutud ehitustööliste palgaandmed. Uurimise all olid järgmised teenistused: lihttöölised, murupanijad, sagijad, puusepad, mürsepad, sillutajad, kiviraidurid, tislerid, krohvijad, plekksepad, klaassepad, sepad, maalrid, pottsepad ja vooimehed. Töö eesmärgiks oli uurida muutusi ehitustööliste palkades vastavates linnades ning jälgida linnade vahelisi erinevusi ja sarnasusi. Samuti olid magistritöö ülesandeks leida, kas ehitustööliste palgast piisas äraelamiseks. Euroopas on küllalt levinud reaalpalkade uurimine, kuid Eestis on teemat puudulikult uuritud. Magistritöös vaadeldakse tööliste nominaalpalku, mille põhjal on võimalik arvutada reaalpalku. Ka linnade ehitustööliste sissetulekud ja teenistuste suurused on Eestis vähe uuritud.

Uurimistöö käigus ilmnas, et 1880. aastate lõpus langesid ehitustööliste palgad kõikides linnades. 1891. aastaks olid palgad langenud kokku 13,62%. Tegemist oli perioodiga, mil Venemaa majandus oli kriisis. Keskmise palk kasvas esmakordselt 1892. aastal ning sissetulekute kasv jätkus kolm aastat. Järgnes kaks aastat keskmise palga langust ja aasta stabiilsust. Taas kerkisid palgad 1898. ja 1899. aastal. 20. sajandi alguses oli Venemaal taas majanduslikult rasked ajad ning Eestimaa kubermangu linnades vähenesid ehitustööliste palgad 1900. aastast 1904. aastani, langus oli 4,32%. Keskmise palk tõusis 1906. aastal, kuid juba 1907. aastal oli jälle tagasimineku tasetasudes. Järgmise kolme aasta jooksul kasvasid palgad kokku 2,26% võrra. 1911. aasta tõi kaasa 1,07% palgalanguse, kuid 1912. aastal kasvas palk perioodi vältel enim, lausa 5,25%.

Viiest kubermangulinnast olid kõige väiksemad päevapalgad Paides. Rakvere töötasud olid kogu perioodi vältel kubermangu keskmisele lähedal. Kuni 1889. aastani olid kõige kõrgemad palgad Paldiskis, kus edaspidi saadi palka, mis oli kubermangu keskmisele väga lähedal. 1890. aastast 1897. aastani said enim palka Haapsalu ehitustöölised, kelle keskmine päevapalk oli sajandivahetuseni keskmisest kõvasti üle, kuid 20. sajandil tasustati linna töölisi kubermangu keskmise päevapalgaga. Tallinnas

olu trend vastupidine. 19. sajandi lõpus olid tööliste sissetulekud keskmisest madalamad, kuid 20. sajandist keskmisest kõrgemad. 1898. aastal said suurimat päevapalka Rakvere töölised. 1899. aastast alates on suurim ehitustööliste sissetulek tallinlastel ning 1912. aastal jälle Haapsalu töölistel. Magistritöö üks hüpotees oli, et kõrgeimad palgad on nii rahvaarvu kui pindala poolest suurimas linnas ehk Tallinnas. Selgus, et 28 aasta jooksul oli Tallinna ehitustööliste palk kõrgeim kolmeteistkümnel aastal.

Ehitustööliste seas olid kõige väiksemad sissetulekud lihttöölistel ja murupanijatel. Suurimat palka teenisid kõigis linnades voorimehed, kellele järgnesid pottsepad ja maalrid. Paaris linnas teenisid ka sepad teistest töölistest kõrgemat tasu. Kogu perioodi üleselt oli keskmine palk kubermangus 1,61 rubla päevas. Üheks magistritöö n-ö negatiivseks avastuseks oli, et Eestis on tööliste neto- ja brutosissetulekute vahed ning maksustamine 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses uurimata.

Töös olid vaatluse all arvestuslikud väljaminekud 1905. ja 1908. aastal Tallinnas. 1905. aastal hinnati viieliikmelise pere aastasteks ülalpidamiskuludeks 606 rubla 89 kopikat. Arvestasime, et aastas oli 299 tööpäeva. Tallinna ehitustöölistest teenisid ainult voorimehed piisavalt, et pere ülal pidada. Teised töölised teenisid soovitud summast vähem palka. 1905. aastal ei piisanud ainult ehitustöölise palgast, et pere ülal pidada. Ilmselt pidid töötama ka teised pereliikmed. Kõikide tööliste, peale lihttööliste- palgast piisas, et katta pere toidu- ja korterikulud. Muudeks kuludeks, nagu riided ja meelelahutus, ei oleks jagunud. 1908. aasta puhul hinnati neljaliikmelise pere aastaseks väljaminekuks 600 rubla. Aasta jooksul teenisid piisavalt palka sepad, pottsepad ja voorimehed. Tislerid teenisid ainult kaks rubla soovitud summast vähem. Lihttöölised, puusepad, saagijad, klaassepad, müürsepad, kiviraidurid, sillutajad, krohvijad ja murupanijad ei teeninud piisavalt, et neljaliikmelist pere 1908. aastal ülal pidada. Taaskord oli vajalik, et ka teised pereliikmed tööl käiksid.

KASUTATUD ARHIIVIALLIKAD JA KIRJANDUS

Arhiiviallikad

Eesti Ajaloo Arhiiv, Tartu

Fond 33 - Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teedekomisjon.

nimistu 3, säilikud: 1633–1635, 1641, 1642, 1655, 1658, 1659, 1665, 1686, 1687, 1701, 1702, 1722, 1723, 1726, 1734, 1736, 1860, 1862, 1872, 1873, 1907, 1909–1911, 1917, 1945–1948, 1952, 1968–1970, 1972, 1973, 2006–2009, 2029–2031, 2038, 2063, 2064, 2067, 2069, 2093, 2094, 2096, 2097, 2125–2128, 2162, 2163, 2165, 2167, 2200, 2201, 2205, 2207, 2255, 2256, 2258, 2261, 2309, 2311, 2312, 2315, 2348–2351, 2389, 2391, 2392, 2396, 2430, 2433, 2436, 2437, 2479, 2481–2483, 2512, 2514, 2516, 2517, 2537, 2539, 2541, 2543, 2586, 2588–2590, 2648, 2650, 2655, 2656, 2714, 2720, 2724, 2726, 2730, 2778, 2779, 2789, 2790, 2887, 2892, 2894, 2901.

Fond 3569 - Pärnu linnavalitsus

nimistu 1, säilikud 1365-1375.

Käsikirjad

Küng, Kadi. *Pärnu linna majandustegevus 19./20. sajandi vahetusel*. Tartu, 2012.

Kirjandus

Ajalooarhiivi varasalvest. Dokumente Eesti ajaloost Rootsi ja Vene ajal (17.-20. sajandi algul). Koostanud Kersti Lust, Enn Küng, Tõnu Tannberg, Tõnis Tärna. Tartu : Eesti Ajalooarhiiv, 2011.

Allen, Robert C. *The Great Divergence in European Wages and Prices from the Middle Ages to the First World War*. Nuffield College, Oxford. *Explorations in Economic History* 38, 411–447, 2001.

Brüggemann, Karsten; Tuchtenhagen, Ralph. *Tallinna ajalugu*. Saksa keelest tõlkinud Katrin Kaugver ja Tea Vassiljeva ; [erialaselt toimetanud: Juhan Kreem, Lea Kõiv, Küllo Arjakas ; kujundanud Mari Kaljuste]. Tallinn : Varrak, 2013.

Dvigatel - 100 : ajalugu ja nüüdisaeg. Autorid ja koostajad Valentina Bannikova ja

Jaroslav Tolstikov ; [tõlge eesti keelde: A. Koel, tõlge inglise keelde: N. Vassiljeva ; toimetaja Valentin Tolstikov] = Двигатель - 100 : история и современность / авторы-составители Валентина Банникова и Ярослав Толстиков. Tallinn : [Ingri], 1999.

Eesti ajalugu. V. Päärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. Andres Andresen, Ea Jansen, Toomas Karjahärm ... [jt.] ; tegevtoimetajad: Toomas Karjahärm ja Tiit Rosenberg, peatoimetaja Sulev Vahtre. Õpetatud Eesti Selts. Tartu : Ilmamaa, 2010.

Eesti NSV ajalugu. 2. köide, XIX sajandi 50-ndaist aastaist kuni 1917. aasta märtsini. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut ; [toimetuskolleegium: J. Saat (peatoimetaja), A. Vassar (tegevtoimetaja), jt.]. Tallinn : Eesti Riiklik Kirjastus, 1963.

Experiencing Wages: Social and Cultural Aspects of Wage Forms in Europe since 1500. Toimetajad: Peter Scholliers ja Leonard Schwarz. New York, Berghahn Books, 2003.

Haapsalu läbi aegade ja inimeste : [artiklite kogumik]. Koostanud ja eessõna autor Guido Raudver. Tallinn : Eesti Raamat, 1979.

Heikkinen, Sakari. *Labour and the market : workers, wages and living standards in Finland, 1850-1913.* Helsinki, Finnish Soc. of Sciences and Letters, 1997.

Kaplinski, Küllike. *Tallinn - meistrite linn* : [tsunftidest ja ametitest : käsiraamat]. Tallinn : Koolibri, 1995.

Karma, Otto. *Tööstuslikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile Eestis. Tööstuse arenemine 1917. aastani.* Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut. Tallinn, 1963.

Kirss, Odette. *Rakvere ajalugu: kõige vanemast ajast kuni 1944. aastani.* Tallinn, Tänapäev : Virumaa Muuseumid, 2005.

Kruus, Hans. *Eesti ajalugu kõige uuemal ajal. I-II.* Tartu : Loodus, 1927-1928.

Kruus, Hans. *Linn ja küla Eestis.* Tartu : Noor-Eesti, 1920.

Kuuskemaa, Jüri. *Hea töö headele inimestele : Tallinna käsitöölised.* Tallinn : Grenader, 2006.

Labour Market Evolution. The Economic History of Market Integration, Wage flexibility and the employment relation. Toimetajad George Grantham ja Mary MacKinnon. London, 1994.

Labour's Reward: Real Wages and Economic Change in 19th- And 20th-Century Europe. Toimetajad: Peter Scholliers ja Vera Zamagni. Aldershot, 1995.

Linnuse, Heino. *Balti Manufaktuur : 1898-1963 : ajalooline ja majanduslik ülevaade.* Tallinn : Eesti Raamat, 1965.

Lukin, Georgi. *Töölisliikumine Eestis Stolõpini reaktsiooni ja uue revolutsioonilise*

- tõusu aastail (1907-1914)*. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut. Tallinn : Eesti Riiklik Kirjastus, 1960.
- Lust, Kersti. *Agricultural labourers and their wages in Estland in 1885-1913* [Kokkuvõte: Maatöölised ja nende palgad Eestimaal 1885-1913]. Ajalooline Ajakiri 2007 3/4, lk. 393-410.
- Mäsak, Ene. *Elutingimustest Tallinna eeslinnades : 1870-1940*. Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Ajaloo Instituut. Tallinn : Eesti Raamat, 1981.
- Pihlamägi, Maie. *Eesti Industrialiseerimine 1870 - 1940*. Teaduste Akadeemia Kirjastus. Tallinn, 1999.
- Pullat, Raimo. *Eesti linnad ja linlased. XVIII sajandi lõpust 1917. aastani*. Kirjastus "Eesti Raamat". Tallinn 1972.
- Pöögelmann, Hans (pseud. J. Vinnaja). *Palgatööline ja elu-ülespidamine*. Tallinn, 1908.
- Pöögelmann, Hans. *Majandusteaduse õpetus*. Edu. Peterburg, 1907-1908.
- Real wages in 19th and 20th century Europe: historical and comparative perspectives*. Toimetaja Peter Scholliers. New York, 1989.
- A Social History of Spanish Labour: New Perspectives on Class, Politics and Gender*. Toimetajad: Jose A. Piqueras ja Vicent Sanz-Rozalen. New York, Berghahn Books, 2008.
- Soom, Arnold. *Die Zunfthandwerker in Reval im siebzehnten Jahrhundert*. Stockholm : Almqvist & Wiksell, 1971.
- Thomas, Brinley. *Wages, cost of living and national income in Sweden 1860-1930*. Baltic and Scandinavian Countries 1938, Vol. 4, nr. 3, lk 357-363.
- Tomberg, Tamara; Zubov, V. *Kreenholmi manufaktuur 1857-1957*. Tallinn : Eesti Riiklik Kirjastus, 1957.
- Tomson, Eve. *Eesti Majandusajalugu 20. sajandil*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999.
- Valge, Jaak. *Lahtirakendamine. Eesti vabariigi majanduse stabiliseerimine 1918-1924*. Tallinn, 2003.
- Vassar, Artur. *Töölisliikumise esimesed sammud Eestis : (XIX sajandi 70-ndad ja 80-ndad aastad)*. Tallinn : Eesti Riiklik Kirjastus, 1954.

Perioodika

- Eesti Postimees 1885-1905.
- Teataja 1905.

Veebiteavikud

Baltiiski (Paldiski) sadamalinna areng. Paldiski Linnaleht nr. 1/71 ja 2/71. Kättesaadav aadressil: http://www.paldiski.ee/public/paldiski_ajalugu_est.pdf. (Külastatud 1.04.2015)

Ühendus Weissenstein. Paide linna kujunemine & Kreisilinn Paide elanikud – 19. sajand ja 20. sajandi algus. Saadaval: <http://www.weissenstein.ee/articles.php> (Külastatud 9.04.2015)

SUMMARY

The workers' wages in the Governorate of Estonia during the end of 19th century and early 20th century.

The master thesis investigates construction workers' wages in five cities in the Governorate of Estonia between 1885 – 1912. These five cities, in ascending order of population, are: Paldiski, Paide, Haapsalu, Rakvere and Tallinn. The following professions were examined: manual labourer, carpenter, joiner, the man who saws²¹⁷, glazier, bricklayer, stonecutter, paviour, oven builder, plasterer, painter, tinsmith, blacksmith, grass layer and teamster. The Governorate of Estonia was part of the Russian Empire at the time and this is the reason why the currency presented is rubles. The main source for the thesis is the daily wages data that was collected by town governments and reported to Department of Buildings and Roads, available in the Historical Archives in Tartu. In Europe, many economic historians are interested in workers' wages and living standards. For example in Robert C. Allen's *The Great Divergence in European Wages and Prices from the Middle Ages to the First World War*, the changes in European wages over a long time period is examined. Its main interest lies in researching the workers' real wages. Peter Scholliers edited *Real Wages in 19th and 20th Century Europe: Historical and Comparative Perspectives* where numerous historians discuss how to research on the real wages and analyse the research results and the common factors that influenced the real wages. However, in Estonia the workers' wages is a rather unexplored topic only Kersti Lust attempted to study the real wages in her *Agricultural Labourers and Their Wages in Estland in 1885–1913*. This master thesis investigates workers' nominal wages in order to make future research on real wages and living standards possible, since real wages are calculated by dividing nominal wages with the living standard index. The aim of this paper is to observe similarities between the five cities and obtain a Governorate's average nominal wage; to find the highest earning profession; and to evaluate whether construction workers' wage was enough to support a family.

Researching just nominal wages or daily wages is not very a common practise, as it comes with some problems. Firstly, the daily wages do not represent the actual

²¹⁷ There is no English equivalent to the Estonian word „saagija.”

income of a worker; it shows how much a worker earns during one day, but not how much the worker earns in a month or a year. Secondly, earlier history indicates that some construction workers received bonuses such as beer and accommodation that wage data doesn't include. In some workplaces imposing fines on workers was common, which again doesn't show in the wage data. Thirdly, the wage data does not provide an accurate account of employment status. Construction workers could not work in bad weather conditions and winter might have been a time for seasonal unemployment. There is no way to determine whether there was seasonal unemployment among Estonian labourers and how many were affected, based on the archive materials. The reason for research daily wages is, it provides a direct basis to calculate real wages and it is a great comparative device in investigating working conditions in different cities.

Wages in different cities are observed and compared. The construction workers' wages were the lowest in Paide, never reaching the Governorate's average wage. However, the wages in Paide kept rising over time. In 1885, the average daily wage in Paide was 1,17 rubles and by 1912 it rose to 1,59 rubles. The highest earning workers were blacksmiths and tinsmiths, while manual labourers earned the least. Daily wages in Rakvere during the 1880s were very clearly under the average wage, but starting from 1890s the wages were very near the Governorate's average. Similar to Paide, the wages kept rising in Rakvere. In 1885 the construction workers earned around 1,39 rubles a day and by 1912 the wages were 36 kopeks higher, that means the average daily income was 1,75 rubles. The highest earners in Rakvere were the teamsters, while again manual labourers earned the least. Wages in Haapsalu were clearly over the average wage of the Governorate till the century turn and in the 20th century the wages were close to the average. The average wage of the construction workers in 1885 were 1,8 rubles and in 1912 it was 1,92 rubles. Like in Rakvere, the teamsters had the highest wage and manual labourers had the smallest incomes. The wages in Tallinn were very similar to the Governorate's average in the 1880s, but after 1899 the wages were much higher than the average. In 1885 the construction workers earned 1,66 rubles per day and by 1912 the average daily wage was 1,88 rubles. The wages in Paldiski were much higher than the Governorate's average in the 1880s and dropped greatly in 1890s and were close to the overall average wages. In 1885 the average daily earnings in Paldiski were 2,44 and unlike other cities by 1912 it had dropped to 1,79 rubles. The Governorate's average in 1885 was 1,69 rubles and in 1912 it was 1,79 rubles.

The nominal wages did rise during the periods investigated. Interestingly, in Paldiski the wages dropped while in the other four cities the wages got higher over time. There are similarities in how the wages changed. In 1880s, the Russian economy was going through a crisis and wages reduction was observed in Paldiski, Paide, Haapsalu and Tallinn. In Rakvere, the wages remained stable till 1892. During 1890s the wages remained rather stable, occasionally slightly growing or dropping. In the end of 1890s Russian economy was performing excellently and this affected the construction workers' wage which grew rapidly. However, the production exceeded the consumption and this led Russia to another economic crisis between 1900 and 1903. The wages in Governorate of Estonia fell till 1904. Surprisingly the revolution of 1905 had no impact on the construction workers' wages or working conditions. It was stated in the Tallinn's records that the workers day was 12 hours and it was changed to 10-hour work day in December 1908. Wages began to rise again starting from 1906. In 1907 the average wage dropped slightly, but there was another rise from 1908 till 1910. Wages dropped slightly again in 1911, but the highest raise took place in 1912, when wages rose by 5,25%.

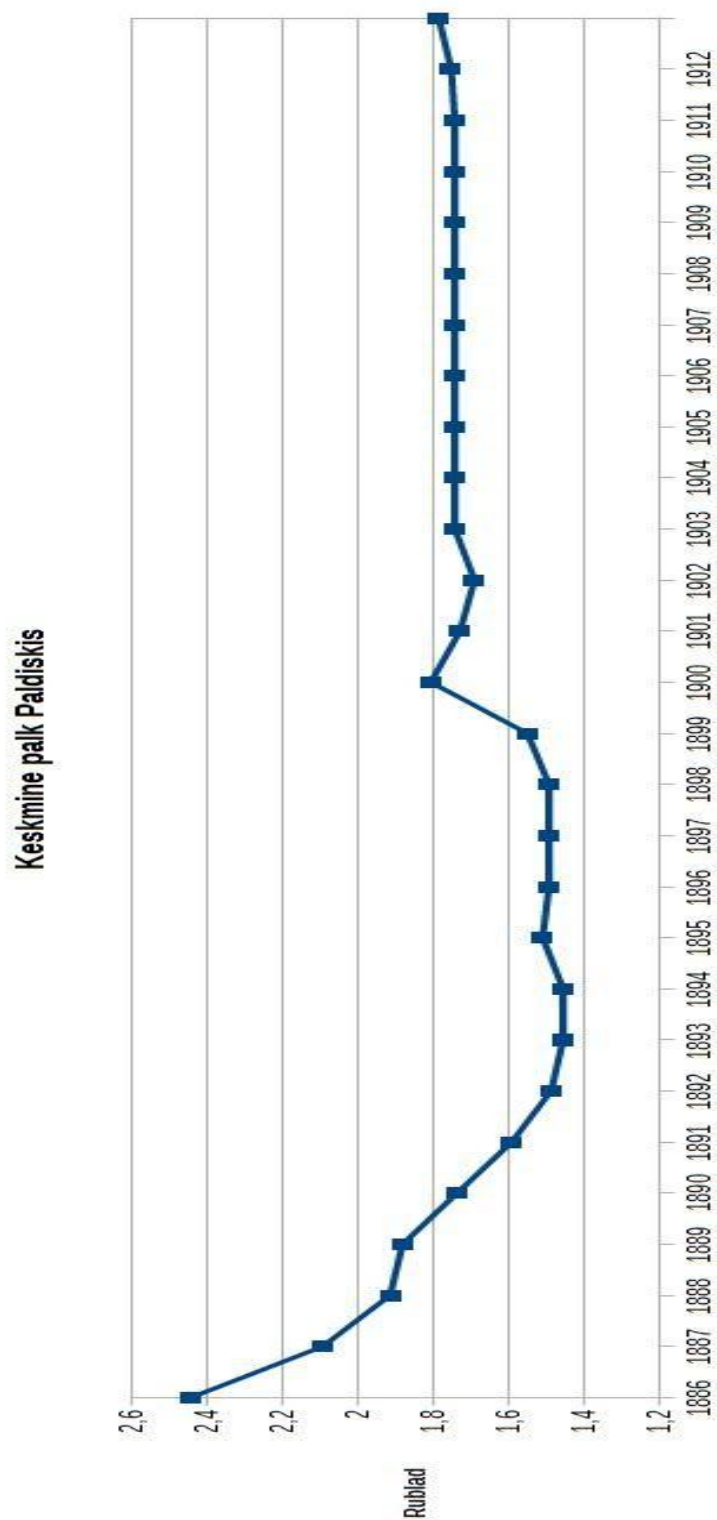
It is commonly thought that the wages were highest in the biggest cities. The biggest and most populated city in Governorate of Estonia was Tallinn, so supposedly the wages were the highest there. However, from 1885 till 1889 the highest wage earners were the construction workers in Paldiski and from 1890 till 1897 and again in 1912 the workers in Haapsalu. Rakvere's workers earned the most in 1898. The wages were the highest in Tallinn between 1899 till 1911. The assumption is not true for Tallinn.

The construction workers who overall earned the least were manual labourers and the grass layers, earning an average wage of 90 and 101 kopeks respectively. The highest wage earners were the teamsters followed by oven builders and painters. Their wages were correspondingly 2,43 rubles, 2 rubles, 1,94 rubles per a day. During the 28 year period, the average worker's daily wage was 1,61 rubles.

To explore whether construction workers could support their families, Tallinn's wages in 1905 and 1908 are examined. A reader's letter to a local newspaper suggested

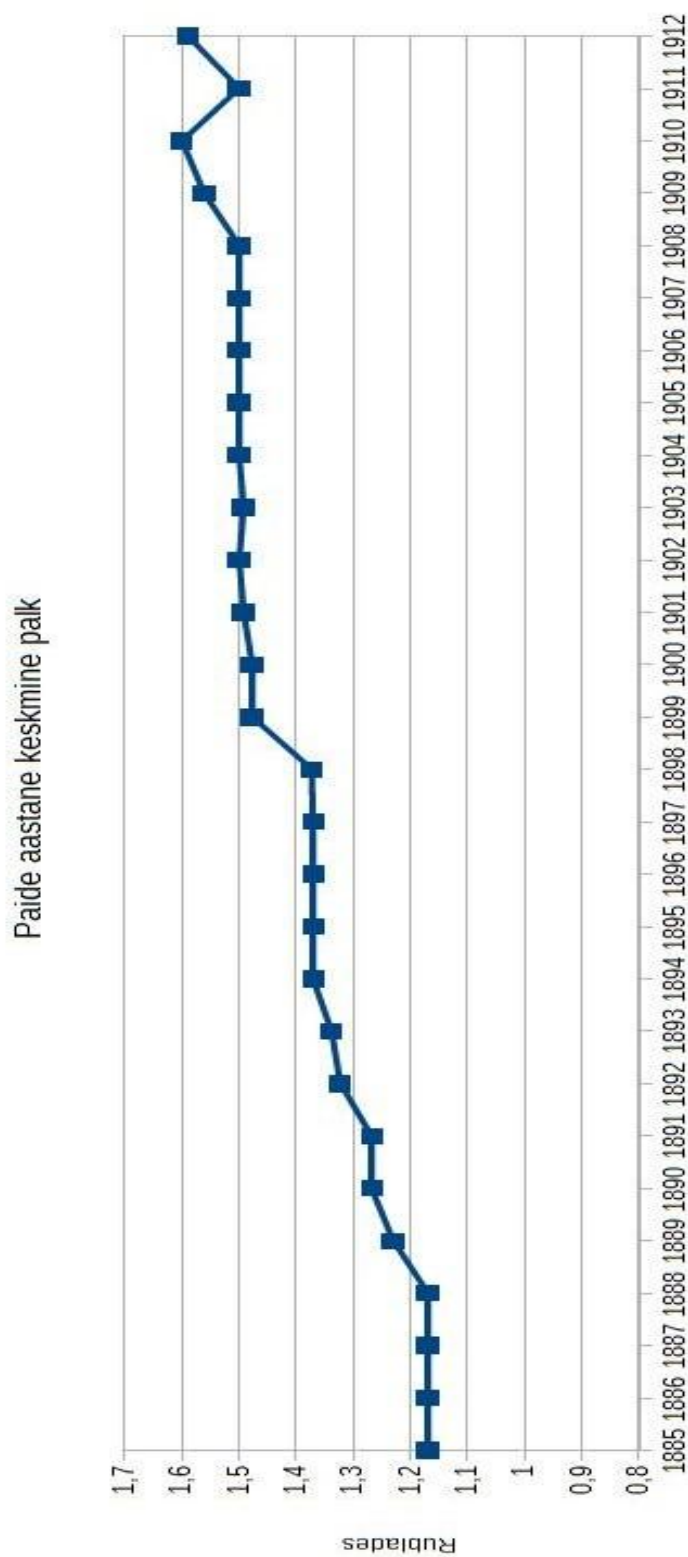
that the yearly cost to upkeep a family of five takes minimally 606 rubles and 89 kopeks, 99 rubles and 18 kopeks was for housing costs and 280 rubles 11 kopeks for food. It is estimated that in one year there were 299 workdays, which means that the wage should be at least 203 kopeks a day. When working all 299 a year, only teamsters would have been able to earn enough to support their families. Construction workers would likely have not been able to support themselves without the help of their families. This means both spouses would have needed to work and probably the older kids too. However all construction workers besides the manual labourers would have been able to earn enough to buy food and cover the apartment costs. There is also an estimation from 1908 about yearly cost of upkeeping a family of four living in Tallinn. This estimation suggests that to cover all necessities, it would take 600 rubles a year. Again, assuming that one year has 299 workdays, the daily wage should have been at least 201 kopeks. In 1908 the teamsters, blacksmiths, oven makers earned enough to provide necessities. The jointers were just a few rubles short. Construction workers didn't earn enough to solely support their families. This shows again that other family members would have needed to work too in order to provide for all the basic needs of a family.

LISA 1. Paldiski linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.²¹⁸

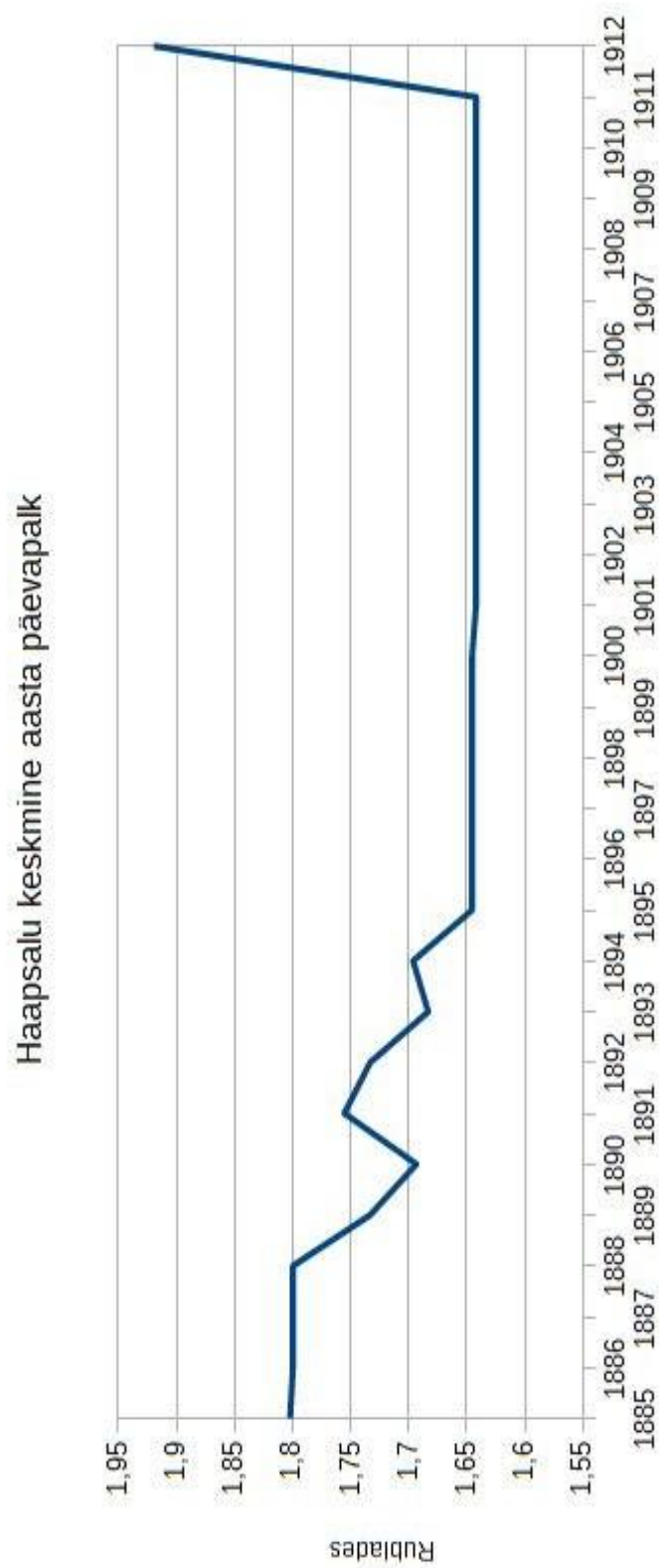
218 Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud Paldiski ehitustöölise palkade andmeil.

LISA 2. Paide linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.²¹⁹

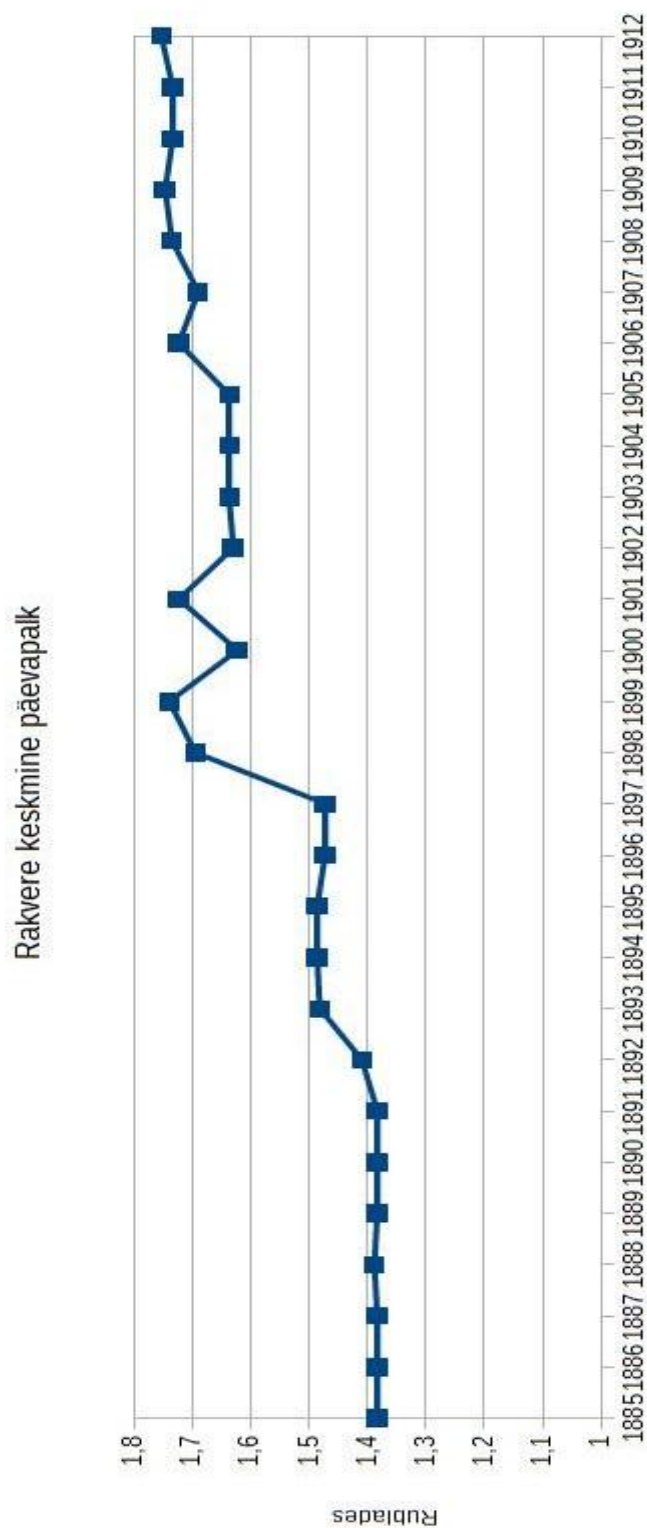
²¹⁹ Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud Paide ehitustöölise palkade andmeil.

LISA 3. Haapsalu linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.²²⁰

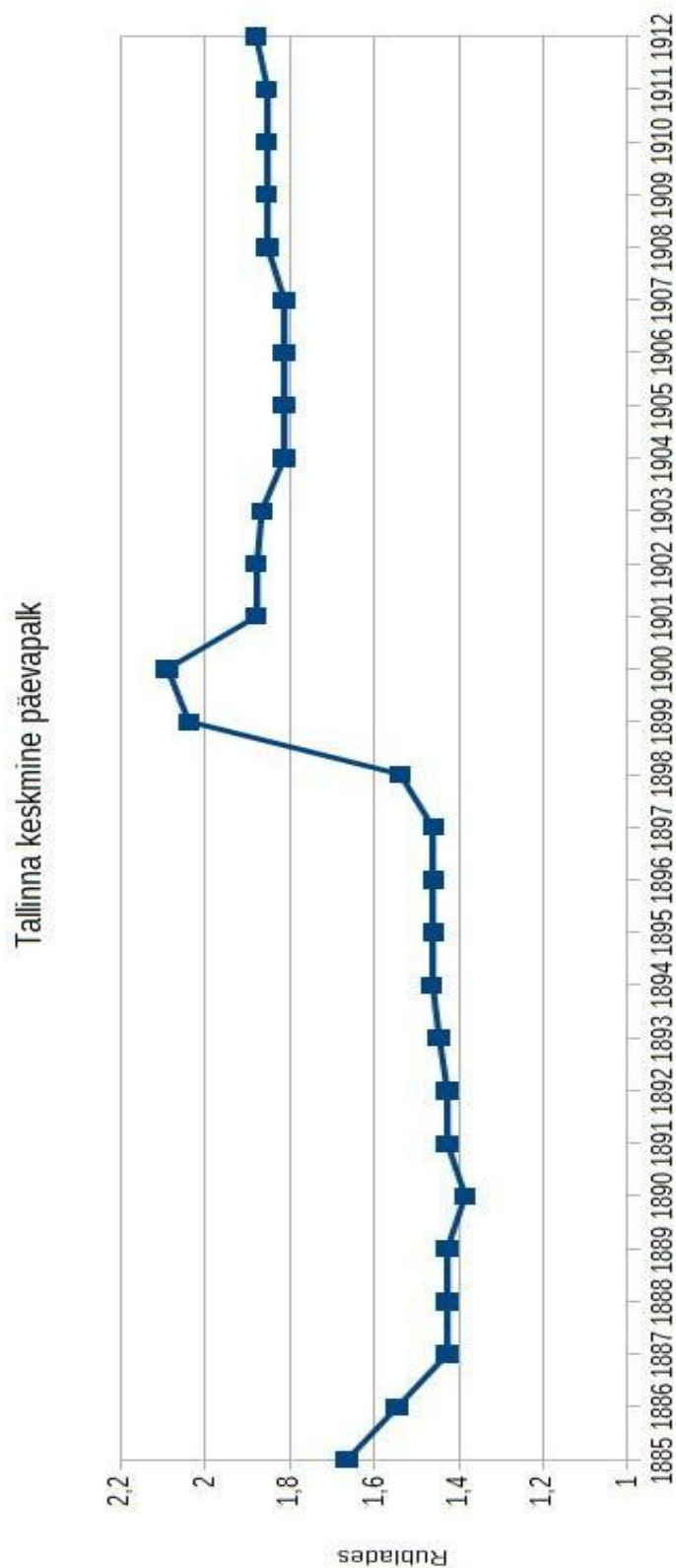
²²⁰ Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud Haapsalu ehitustööliste palkade andmeil.

LISA 4. Rakvere linna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.²²¹

²²¹ Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud Rakvere ehitustöölise palkade andmeil.

LISA 5. Tallinna keskmine päevapalk aastatel 1885 – 1912.²²²

²²² Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud Tallinna ehitustöölise palkade andmeil.

LISA 6. Eestimaa kubermangu linnade ehitustöölise keskmised palgad 1885-1912²²³

	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891
Paldiski	2,4448	2,0954	1,9166	1,8833	1,7385	1,5937	1,4887
Paide	1,17	1,17	1,17	1,17	1,2303	1,2666	1,2666
Haapsalu	1,8023	1,8	1,8	1,8	1,7333	1,6933	1,7556
Rakvere	1,3833	1,3833	1,3822	1,3886	1,3833	1,3833	1,3833
Tallinn	1,6643	1,5454	1,4267	1,4267	1,4267	1,385	1,42673
Kubermang	1,6929	1,5988	1,5391	1,5337	1,5024	1,4544	1,4642
	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898
Paldiski	1,459	1,4571	1,5115	1,4923	1,4923	1,4923	1,5523
Paide	1,323	1,3384	1,3692	1,3692	1,3692	1,3692	1,373
Haapsalu	1,733	1,6833	1,6964	1,6464	1,6464	1,6464	1,6464
Rakvere	1,41	1,4822	1,4867	1,4867	1,4733	1,4733	1,695
Tallinn	1,4267	1,4467	1,4633	1,46	1,46	1,46	1,5392
Kubermang	1,4704	1,4815	1,5054	1,4909	1,4882	1,4882	1,5612
	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905
Paldiski	1,8083	1,7307	1,6923	1,7416	1,7416	1,7416	1,7416
Paide	1,4769	1,4769	1,4923	1,5	1,4923	1,5	1,5
Haapsalu	1,6464	1,6464	1,6429	1,6429	1,6429	1,6429	1,6429
Rakvere	1,7393	1,6232	1,7233	1,63	1,6367	1,6367	1,6467
Tallinn	2,04	2,09	1,88	1,88	1,8667	1,8133	1,8133
Kubermang	1,7422	1,7134	1,6862	1,6789	1,6760	1,6669	1,6669
	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Paldiski	1,7416	1,7416	1,7416	1,7416	1,7458	1,7541	1,7875
Paide	1,5	1,5	1,5	1,5615	1,6	1,5	1,59
Haapsalu	1,6429	1,6429	1,6429	1,6429	1,6429	1,629	1,9196
Rakvere	1,7233	1,69	1,735	1,7467	1,7333	1,7333	1,7533
Tallinn	1,8133	1,8133	1,8533	1,855	1,855	1,855	1,88
Kubermang	1,6842	1,6776	1,6946	1,7095	1,7154	1,6971	1,7861

²²³ Koostatud Eesti Ajaloo Arhiivis asuvate Eestimaa kubermanguvalitsuse ehitus- ja teede komisjoni poolt kogutud ehitustöölise palgade andmeil. Vt viide 35.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina **Kadi KÜNG** (31.07.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **magistritöö**

Tööliste palgad Eestimaa kubermangus 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses

mille juhendaja on dotsent Enn KÜNG,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 11.05.2015

_____ (allkiri)